

2019

INDEXUL INTEGRĂRII IMIGRANȚILOR ÎN ROMÂNIA

Anatolie Coșciug (coordonator)

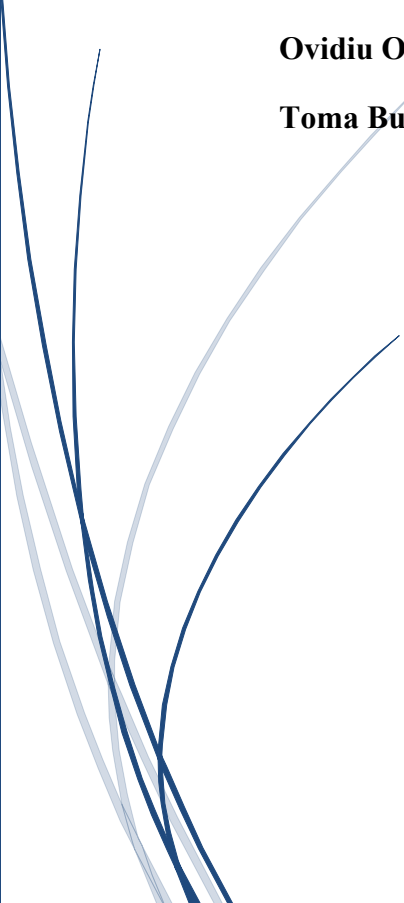
Andreea Vornicu

Bogdan Radu

Carmen Greab

Ovidiu Oltean

Toma Burean

Raport de cercetare realizat în cadrul proiectului
CRCM – Centrul Român de Cercetare a Migrației
FAMI/16.01.01.02

Listă abrevieri

AJPIS - Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială

ANC - Autoritatea Națională pentru Cetățenie

ANOFM - Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

ANPIS – Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială

BPI - Beneficiar de Protecție Internațională

CAS – Casa Județeană de Asigurări de Sănătate

CNAS – Casa de Asigurări de Sănătate

CSCM – Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației

IGI – Inspectoratul General pentru Imigrări

IGPR - Inspectoratul General al Poliției Române

IIIR - Indexul de Integrare a Imigranților în România

ISJ - Inspectorat Școlar Județean

ITM- Inspectorat Teritorial de Muncă

iUE - imigranți din Uniunea Europeană/Spațiul Economic European

MEN – Ministerului Educației Naționale

OECD - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

PICCJ - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

PIIAC - Programul Internațional de Evaluare a Competențelor Adulților

RTT – Resortisanți ai Țărilor Terțe

SEE – Spațiul Economic European

EU-SILC – Statisticile Uniunii Europene privind veniturile și condițiile de trai

UE – Uniunea Europeană

Despre autori

Anatolie Coșciug este asistent universitar, director adjunct al Centrului pentru Studiul Comparat al Migrației și membru al Departamentului de Sociologie al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Este licențiat în Științe Politice și doctorand în domeniul sociologiei în cadrul Bielefeld Graduate School in History and Sociology, Universitatea din Bielefeld, Germania. Printre interesele de cercetare se numără teme precum antreprenorialul, migrația, integrarea, schimbarea socială și tineret.

Andreea Vornicu este doctorandă în cadrul departamentului de Științe Politice a Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca. Interesele ei principale de cercetare includ următoarele teme: analiza de politici educaționale internaționale și rolul donatorilor emergenți în promovarea SDG-urilor, precum și aspecte ce țin de integrarea imigranților în România. Andreea a fost implicată în diverse proiecte de cercetare, având experiență atât în realizarea cercetării de teren, cât și în analiza de date cantitative.

Bogdan Radu este lector în științe politice și a obținut un doctorat de la Universitatea din California, Irvine în 2007 și un masterat în Politici Europene de la Universitatea din Manchester în 2001. Interesele sale de cercetare includ atât teme din politică comparată, cât și din sfera relațiilor internaționale. Bogdan Radu a scris mai multe articole publicate în reviste de specialitate pe teme legate de valori politice și religioase în democrațiile în tranziție atât din Europa Centrală și de Est, cât și din Estul Asiei, cultura politică a tinerilor din România, și atitudini față de sistemul politic.

Carmen Greab este cadru didactic asociat și cercetător în cadrul Departamentului de Științe Politice – UBB, Cluj-Napoca și doctorandă în Sociologie în cadrul aceleași universități. Interesele sale de cercetare sunt legate de procese deliberative, participare cetățenească, educație civică și efectul acesteia asupra socializării politice și civice a tinerilor. Recent interesele sale de cercetare se concentrează înspre studiul asupra migranților și a procesului de integrare al acestora. În plus, este angrenată într-o serie de proiecte la nivelul comunității locale.

Ovidiu Oltean este doctorand la Universitatea Babeș-Bolyai și cercetător în cadrul Centrului pentru Studiul Comparat al Migrației. A lucrat în proiecte de cercetare pe tema migrației, dezvoltării și

schimbării sociale în România. Are o experiență de predare de peste trei ani timp în care a ținut seminarii în cadrul Facultății de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării, Departamentul de Științe Politice, în domenii precum Politică Comparată, Introducere în Științe Politice și Multiculturalism.

Toma Burean este asistent universitar al Departamentului de Științe Politice, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. A obținut un doctorat în 2014 la Școala Postuniversitară de Științe Sociale, Academia Poloneză de Științe. A absolvit un Masterat de Științe Politice la CEU, Budapesta. Domeniile de interes sunt reprezentare politică, comportament politic, atitudini politice ale tinerilor și migrație.

Principalele rezultate ale raportului

- România se află în mijlocul unei tranziții spre țară de destinație a imigraților. Proporția imigranților care locuiesc în România a crescut de 4 ori în perioada 2005-2017, de la aproximativ 0,5 la 2% din populație (aproximativ 380.000 de persoane).
- Aproximativ două treimi dintre imigranți au (re)dobândit cetățenia română iar aproximativ o treime (120.399) sunt cetățeni străini cu ședere legală în România (dețin doar cetățenia altui stat decât România).
- În ciuda trendului de creștere a numărului de imigranți în România din ultimii ani, instituțiile publice centrale, regionale sau locale nu dețin date despre imigranții din România care să poată fi folosite pentru elaborarea unor politici publice.
- Cetățenii străini cu ședere legală în România pot fi încadrați în trei categorii: resortisanți ai țărilor terțe (RTT = 65.025); cetățeni ai statelor membre UE/SEE (iUE = 51.217); și beneficiari de protecție internațională (BPI = 4157).
- Față de 2017, în 2018 numărul primelor înregistrări pentru RTT a crescut cu 33,12% iar numărul primelor înregistrări pentru BPI a scăzut cu 45,10%.
- Cea mai mare creștere anuală a numărului de cetățeni străini în 2018 are loc în Regiunea 4, de la 9,3% în 2017 la 17% în 2018.
- Aproximativ 25% din totalul BPI fac parte din categoria de vârstă 0 – 14 ani, aproximativ 93% din totalul de RTT din categoria de vârstă 15 – 64, iar aproximativ 12% dintre cetățenii statelor europene din categoria de vârstă 65+.
- Aproximativ doi din trei cetățeni străini cu ședere legală în România sunt bărbați (66,45%).
- Cele mai mari diferențe între proporția femeilor și a bărbaților provine din cadrul categoriei imigranților din spațiul european.
- 86,78% dintre cetățenii străini au vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani.

- Cele mai importante țări de origine ale resortisanților țărilor terțe sunt: Republica Moldova, Turcia, China, Siria și Israel.
- În 2018 numărul resortisanților țărilor terțe scade ușor în cazul celor din Republica Moldova și crește numărul celor proveniți din țări din Orientul Mijlociu și Asia.
- În 2018 se poate observa o diversificare a migrației către România prin faptul că încep să sosească grupuri importante de imigranți din tot mai multe țări de origine.
- În 2018, cele mai importante temeuri legale care stau la baza stabilirii în România sunt: reîntregirea familiei (36,5%), în scopul angajării (26%) sau pentru studii (19,5%). Aceste proporții nu trebuie confundate cu tipurile de activități în care sunt implicați imigranții odată stabiliți în România.
- Cetățenii străini veniți în România cu permis de muncă sunt concentrați în special în zonele și regiunile dezvoltate ale României.
- Imigranții sunt cel mai puțin toleranți față de persoanele dependente de droguri și alcoolici, urmate apoi de persoane reprezentând minoritatea romă/țigani, persoane cu HIV/SIDA și cele care au o altă orientare sexuală.
- Un număr mare de imigranți din Regiunea 5 de migrație, se simt discriminați la căutarea unui loc de muncă (24,4%), iar 30,2% dintre imigranții din Regiunea 3 s-au simțit discriminați în căutarea unei locuințe sau chirii.
- Imigranții sunt văzuți tot mai des ca o soluție la criza forței de muncă. În 2018, angajarea a devenit a doua cea mai importantă traiectorie de migrație (25,8%) după reîntregirea familiei (36,5%).
- Venitul mediu lunar net declarat de imigranți se situează peste media națională, cu peste 4150 de lei/lună.
- Imigranții din România tind să fie la fel de polarizați în privința veniturilor lunare la fel ca restul populației. Peste 43,7% dintre respondenți înregistrează venituri sub 2000 de lei net pe lună, în timp ce 19,1% se situează în jurul salariului mediu pe economie din România.

- Majoritatea imigranților lucrează pe baza contractelor de muncă pe perioadă determinată.
- Peste 60% dintre imigranți declară că sunt înscriși într-o formă de educație în România.
- Resortisanții țărilor terțe (RTT) sunt cel mai numeros grup de imigranți care urmează programe educaționale în România cu aproximativ 35% din total, urmat de cetățeni ai Uniunii Europene cu aproximativ 11% și imigranți care dețin cetățenia română cu aproximativ 9,5%.
- Majoritatea beneficiarilor de protecție internațională urmează cursuri de limba română.
- Imigranții au un nivel de educație mai ridicat decât populația locală. 43% dintre aceștia declară că frecventează în prezent cursuri universitare.
- Cei mai mulți imigranți care urmează cursurile universitare se află în Regiunea 1 de migrație.
- În Regiunea 4 sunt cei mai mulți respondenți care urmează cursuri de limba română.
- Doar 17 din cele 42 de Inspectorate Școlare Județene au oferit date privind numărul cetățenilor străini înregistrați în sistemul de educație.
- Nu există o practică unitară la nivel de Inspectorate Școlare în privința colectării datelor privind numărul de elevi străini, astfel calitatea datelor obținute este slabă și datele oferite nu pot fi utilizate în analize statistice.
- Peste 40% dintre imigranți au urmat cursuri gratuite de limbă română oferite de către o instituție din sistemul educațional, iar peste 10% pe cele oferite de organizații nonguvernamentale.
- La serviciu și în discuțiile cu prietenii, limba folosită cel mai frecvent de către imigranți este cea română.

- **Limba maternă a imigranților este cel mai adesea folosită în context familial și pentru parcurgerea presei scrise.**
- **Imigranții care nu dețin cetățenia română sunt mai frecvent înscriși în programe de învățare a limbii.**
- **Procentul femeilor imigrante care folosesc limba română în diferite situații este semnificativ mai ridicat decât cel înregistrat de bărbații imigranți. De exemplu, în comunicarea cu proprii copii, 36,3% dintre respondente folosesc limba română, spre deosebire de doar 14,2% dintre bărbați.**
- **Majoritatea imigranților mențin legături strânse cu comunitățile de origine, fiind implicați în diverse forme de transnaționalism.**
- **Imigranții care dețin cetățenia română sunt mai puțin implicați transnațional decât cei fără cetățenie.**
- **Formele economice și politice de transnaționalism sunt cele mai puțin utilizate de către imigranții din România.**
- **Aproape 40% dintre imigranți doresc să rămână în România, iar peste 20% ar dori să se întoarcă în țara de origine în următorii 5 ani. Imigranții care dețin cetățenia română sunt mai înclinați să declare că plănuiesc să rămână în România.**
- **Din punct de vedere al experienței de migrație, peste 30% dintre imigranți au locuit deja într-o altă țară decât cea de origine înainte de a se stabili în România.**
- **60% dintre imigranți afirmă că cel puțin jumătate din cei care îi vizitează acasă sunt români.**
- **Din punctul de vedere al segregării, mai mult de 40% din respondenți consideră că în comunitatea lor fie nu locuiește niciun membru al grupului lor etnic fie locuiesc doar câțiva.**
- **Asemănător cu populația majoritară, între 60% și 70% dintre respondenți nu fac parte din nicio organizație nonguvernamentală.**

- Nu există diferențe semnificative din punctul de vedere al voluntariatului între cele patru categorii de migranți și nici între zonele de migrație în care locuiesc.
- Imigranții beneficiază de ajutoare sociale într-o mai mică măsură decât populația locală. Forma de ajutor social cea mai răspândită este alocația pentru copii de care beneficiază aproximativ 7% dintre respondenți.
- Condițiile de trai raportate și autopercepția stării de sănătate a imigranților sunt peste cele ale populației locale.
- Casele Județene de Asigurări de Sănătate nu dețin date despre numărul imigranților pe raza lor teritorială.
- 29% dintre imigranți cheltuie cam jumătate din venituri cu cheltuielile cu locuința.
- 29% dintre respondenți cheltuie cam jumătate din venituri cu cheltuielile cu locuința.
- Raportat la suprafața media a locuinței imigranții tind să locuiască în condiții de supraaglomerare.
- Imigranții din Regiunea de migrație 1 și 5 declară că au cele mai mici venituri.
- Imigranții din afara UE au condiții de locuire mai restrictive.

1. Introducere

Anatolie Coșciug

Intrarea României în Uniunea Europeană în 2007 a fost un moment care a marcat o serie de schimbări importante pentru societatea românească. Unele dintre aceste schimbări au fost atent studiate și dezbătute pe larg, ca de exemplu procesul de consolidare democratică sau de reindustrializare, în timp ce alte procese cu o relevanță la fel de mare pentru societate nu și-au găsit încă locul pe agenda publică sau a cercetătorilor. O astfel de temă, mai puțin dezbătută dar cu un potențial mare de a genera schimbări majore în societatea românească, este și imigrația internațională spre România a cărei analiză constituie obiectivul principal al acestui raport.

Unul dintre principalele motive pentru care această temă este puțin prezentă pe agenda publică sau a cercetătorilor este faptul că România este văzută în mod tradițional ca o țară de emigrație. Astfel, conform celor mai recente estimări, între trei și patru milioane de persoane au părăsit România în ultimele trei decenii, iar o treime din populația țării a locuit cel puțin o dată în străinătate pentru o perioadă mai lungă de șase luni (Anghel și alții 2016). Astfel, dezbaterile și cercetările despre migrație în contextul românesc se concentrează în special pe emigrarea românilor și aproape deloc pe imigrația înspre România. Cu toate acestea, creșterea accelerată din ultimii ani a numărului de imigranți din România și în special atingerea pragului de **2% din populație cu background de migrație** indică **tranziția României dinspre țară doar de emigrație înspre țară atât de emigrație cât și de imigrație** și fundamentează necesitatea unor studii pe această temă.

Necesitatea unor analize pe tema imigrației în România devine și mai evidentă dacă privim situația atipică a României în context regional. De exemplu, în 2005 proporția imigranților (definiți ca persoane născute în afara țării) care locuiau în România era de aproximativ 0,5% din populația totală a țării. Această **proporție crește de 4 ori în decurs de 12 ani**, adică până la aproximativ 2% din populația României în 2017 (UNDESA 2018). Conform aceleiași surse, țările din regiune raportează pentru aceeași perioadă de timp fie creșteri relativ ușoare (Cehia, Slovacia, Ungaria), fie păstrează o proporție relativ constantă sau chiar în scădere (Polonia, Belarus, Rusia, Ucraina). O excepție de la acest trend regional este Bulgaria care își dublează numărul de imigranți în perioada 2005-2017 (UNDESA 2018). Mai mult de atât, această **creștere nu este unitară pentru**

toate categoriile de imigranți. Una dintre cele mari creșteri procentuale este cea a numărului beneficiarilor de protecție internațională (BPI), unde, de exemplu, în 2017 au fost înregistrate 3924 de persoane cu o formă de protecție internațională, ceea ce este cu o treime mai mult față de 2016. O altă categorie importantă care a crescut constant în ultima perioadă este cea a cetățenilor străini din Spațiul Economic European și Uniunea Europeană (iEU), unde creșterea este de exemplu de aproximativ 3% în 2018 față de 2017. Creșteri anuale similare de aproximativ 3% pot fi observate și pentru categoria de resortisanți ai țărilor terțe (RTT), ca de exemplu din 2016 până în 2017.

Chiar și așa, cele trei categorii de imigranți luate împreună (persoane pe care le denumim în general **cetățeni străini cu ședere legală**) **însumează doar o treime din cei aproximativ 380.000 de imigranți care sunt înregistrați în România.** Restul de **două treimi** și categoria de imigranți cu cele mai mari creșteri anuale în termeni absoluți **este formată de fapt din persoane care s-au născut în afara României și care și-au (re)dobândit cetățenia română.** Această distribuție diferențiată a creșterilor anuale este din nou atipică în context regional. De exemplu, datele EUROSTAT (2018: 3) indică faptul că România în 2016 a fost țara europeană cu cea mai mare pondere (peste 80%) a imigranților care dețin cetățenia statului în care locuiesc din totalul de imigranți ai statului respectiv, urmată la mare distanță de Letonia și Lituania cu aproximativ 60%.

În acest context care descrie pe scurt **principale caracteristici ale regimului de imigrație în România,** Indexul Integrării Imigranților în România (IIIR) își propune să realizeze un studiu privind imigrația și procesul de integrare al imigranților în România¹. Studiul este ghidat de două premise intens dezbătute atât în literatura de specialitate cât și la nivel de politici publice. Prima premisă se referă la **anumite caracteristici socio-demografice ale imigranților** (de exemplu categoriile legale – BPI, RTT, iEU, etc. – din care fac parte imigranții și drepturile sau statusul social aferent acelor categorii) care **au un impact major asupra procesului de integrare în societatea gazdă.** De exemplu, resortisanții țărilor terțe au o serie de drepturi politice și civice restricționate în comparație cu imigranții care sunt cetățeni ai statelor din Spațiul Economic European sau în comparație cu acei imigranți care au dobândit cetățenia română (IIIR 2017).

¹ Indexul Integrării Imigranților în România publicat în 2018 oferă o perspectivă mai detaliată asupra definiției termenului de integrare a imigranților. Pentru operaționalizarea conceptului de integrare a imigranților folosită pentru acest studiu vezi Anexele acestei introduceri. Există o serie de modificări de structură față de IIIR 2017 care au rezultat în urma feedbackului primit de către cercetători în cadrul prezentărilor publice realizate dar și a focus-grupurilor organizate cu instituții publice, asociații non-guvernamentale și imigranți.

Astfel, aceste limitări se pot reflecta asupra implicării și integrării civice sau politice a imigranților. Cea de a doua premisă este legată de faptul că **structura și modelul de organizare a societății gazdă are un impact puternic asupra reușitei și a modului în care se integrează imigranții**. Această premisă este studiată de obicei la nivel internațional prin compararea a două sau mai multe țări care oferă contexte sociale sau politice de integrare diferite. Cu toate acestea, în state precum România care sunt caracterizate de diferențe și inegalități semnificative între diverse regiuni ale țării, această perspectivă comparativă se poate dovedi de asemenea fructuoasă pentru comparații inter-regionale.

Pornind de la datele unui sondaj național, precum și o serie de date agregate culese de la instituții publice din România cu atribuții în managementul și integrarea imigranților, acest studiu își propune să răspundă la următoarele întrebări:

1. Ce tip de integrare experimentează imigranții în România?
2. Care este nivelul de integrare al imigranților în România?
3. Cum este influențată integrarea imigranților în România de caracteristicile socio-demografice ale acestora?
4. Cum este influențată integrarea imigranților de caracteristicile regimului de imigrație din România?

Raportul este bazat pe două tipuri de date: un sondaj național și date agregate culese de la instituții publice. Sondajul național a fost realizat pe un eșantion de 645 de imigranți care locuiesc în România. Chestionarele au fost aplicate atât față în față cât și online în perioada octombrie - decembrie 2018 în toate regiunile de migrație din România prin metoda eșantionului teoretic și a „bulgărelui de zăpadă”. Au fost de asemenea trimise solicitări de informații către 210 instituții publice județene din toate cele 42 de județe și municipiul București, 15 instituții publice regionale și 10 instituții publice centrale folosind emailul sau faxul. Rata de răspuns finală la solicitările echipei de cercetare a fost de aproximativ 46% (40% după prima rundă de solicitări) în cazul instituțiilor publice locale, de aproximativ 27% pentru instituțiile regionale și 50% în cazul instituțiilor publice centrale². Similar cu raportul din 2018 (Cosciug 2018), calitatea răspunsurilor

² Instituțiilor publice de la care au fost solicitate informații sunt: la nivel central - ANPIS, ANC, ANOFM, CNAS, PICCJ, IGI, IGPR, ITM, MEN, MJ; la nivel regional - Parchetele de pe lângă Curțile de Apel; la nivel județean -

a fost în general scăzută și în cele mai multe cazuri datele oferite de către instituțiile publice nu pot fi folosite în studii sau analizate.

Bibliografie

Anghel, R., Botezat, A., Cosciug, A., Manafi, I., Roman, M. (2016). *International migration, return migration, and their effects : a comprehensive review on the Romanian case*. IZA Document Paper no. 100445, available at: <http://migrationcenter.ro/wp/wp-content/uploads/2017/07/Anghel-Remus-et.-al.-2017.-International-Migration-Return-Migration.pdf>

Cosciug, Anolie, Ionela Racatau, Gabriel Bădescu, Toma Burean, Georgiana Găvruș, Carmen Greab, Bogdan Radu, Călin Rus, Andreea Vornicu. 2018. Indexul Integrării Imigranților în România, disponibil la: <http://migrationcenter.ro/wp/wp-content/uploads/2017/07/IIIR-2017-1.pdf>, accesat 19.01.2019.

EUROSTAT 2018. Disponibil la

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/1275.pdf>, accesat 19.01.2019.

Migration Data Portal & UNDESA. 2017. Immigration and Emigration Statistics: International Migrant Stocks, available at: <https://migrationdataportal.org/themes/international-migrant-stocks>, accesat 19.01.2019.

AJPIS, AJOFM, ITM, CAS, ISJ în toate cele 41 de județe + municipiul București. Instituțiile publice cu atribuții în integrarea imigranților au fost identificate în cadrul focus grupurilor și a revederii literaturii și a legislației de specialitate.

Anexe

1. Tabel A1: listă dimensiuni și indicatori ai integrării

	Muncă	Educație	Incluziune socială	Cetățenie activă și identitate	Context
Instituții publice	Rata de ocupare a forței de muncă	Reușită școlară (Bacalaureat)	Beneficii sociale	Permanentizarea șederii	Caracteristici generale (gen, vârstă, țară de origine, etc.)
	Rata contractelor de muncă pe durata determinată	Rata participării la învățământul universitar	Rată asigurați medical	Rata obținerii cetățeniei	Rata infraționalității
	Rata contractelor de muncă cu program parțial	Rată absorbție studenți străini			Rata criminalității
	Rata șomajului	Abandon școlar			
Chestionar (imigranți)	Rată angajare în sectorul public	Nivel de educație atins	Percepție stare de sănătate	Apartenență/ identitate	Indice de distanță socială
	Supracalificare	Participare în orice forma de training	Nevoi medicale neacoperite	Transnaționalism	Discriminare
	Rată lucrători independenți	Utilizarea limbii române	Forma de proprietate a locuinței	Rețele sociale și timp liber	Valori culturale
		NEETs	Risc de sărăcie (și	Voluntariat	

			excludere socială)		
			Venit		

2. Context general

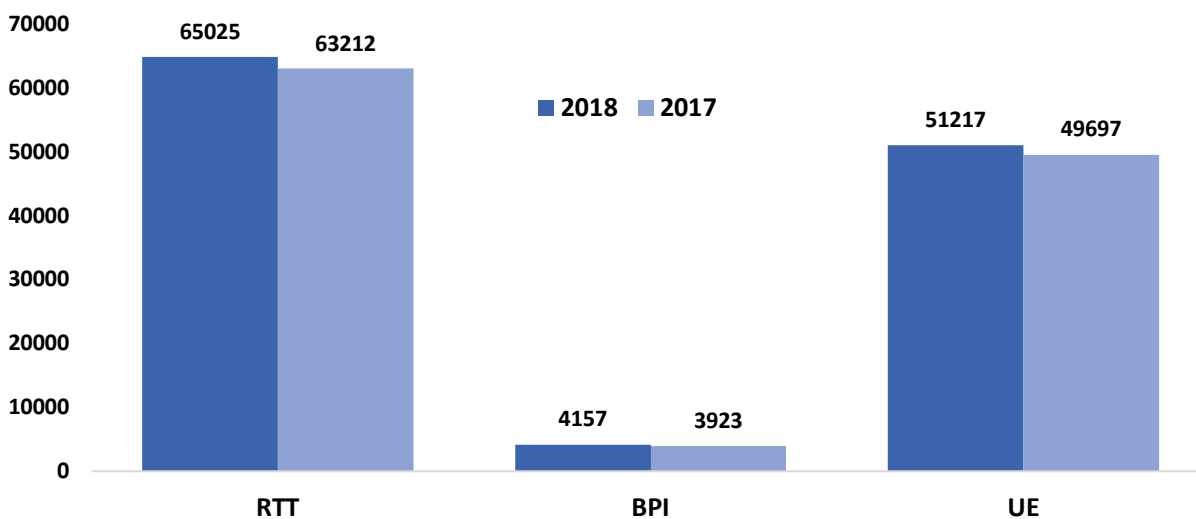
Carmen Gabriela Greab

Capitolul de față urmărește să ofere o imagine de ansamblu a situației actuale privind caracteristicile socio-demografice ale cetățenilor străini cu ședere legală în România. În aceeași măsură, discută pe scurt caracteristicile fluxurilor migratorii care vizează România, analizează tendințele și schimbările care au survenit sau care vor modifica compoziția, numărul și profilul populației de imigranți. Analiza se bazează pe prelucrarea datelor oficiale obținute de la Inspectoratul General pentru Imigrări care conferă o perspectivă valabilă la data de 31 decembrie 2018. În plus, pentru comparabilitatea datelor, acestea au fost completate cu informații, date statistice din analize și rapoarte europene sau internaționale.

Caracteristici generale

În 2018, conform datelor IGI, au fost înregistrați 120.399 cetățeni străini cu ședere legală în România, dintre care cei mai mulți fiind reprezentați de populația **RTT** – **65.025**, urmată de populația celor cu cetățenie **UE** – **51.217** și **beneficiarii de protecție internațională** – **4157**. Dacă analizăm procente absolute (Grafic B1), în 2018 a fost înregistrată o creștere de 2,87% a persoanelor venite din țări terțe și respectiv o creștere de 5,95% a beneficiarilor de protecție care au reședința în România.

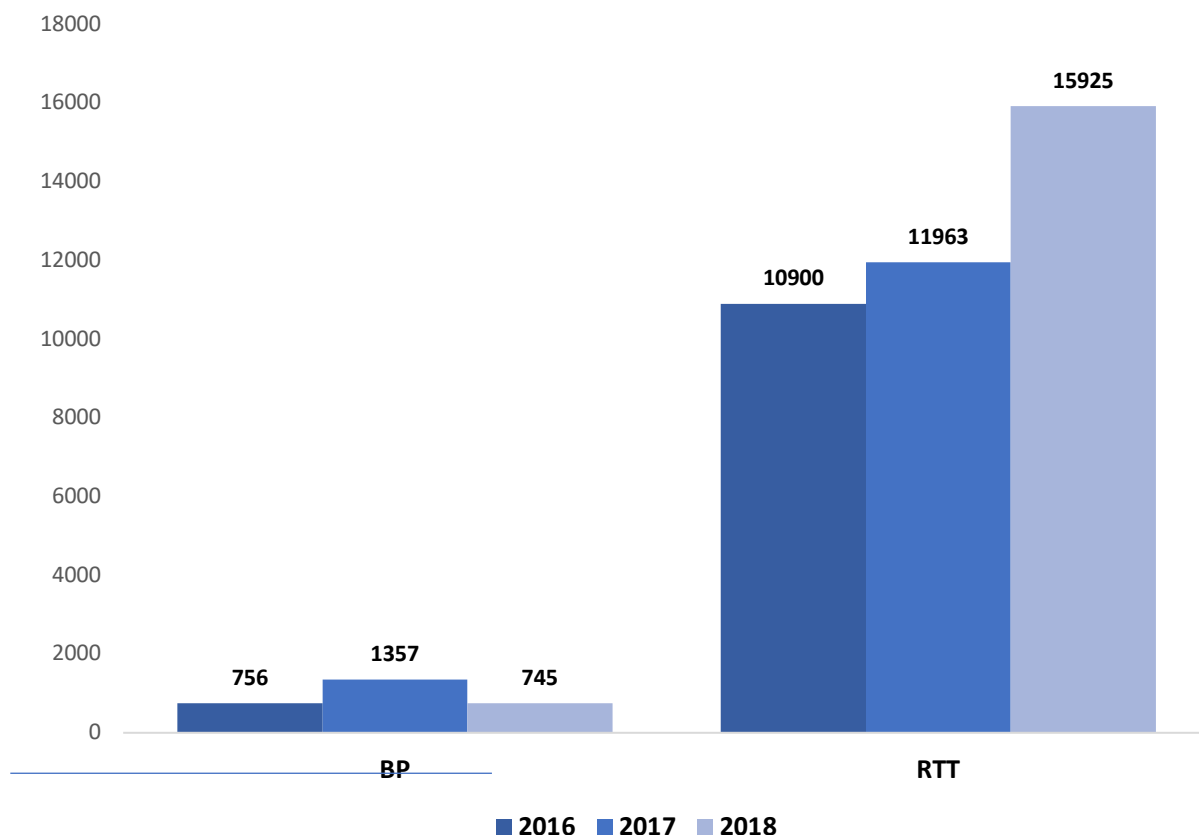
Grafic B1. Numărul total al imigranților (BPI, RTT și UE) în 2017 și 2018

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

Cu toate acestea, analizând datele reprezentate de numărul celor care s-au înregistrat pentru prima dată în România (Grafic B2), situația este puțin diferită. Astfel, analizând prima înregistrare a imigranților BPI sau RTT în România, putem afirma că avem de-a face cu o **scădere de 45,1% a primelor înregistrări pentru beneficiarii de protecție și o creștere de 33,1% a imigranților proveniți din țări terțe**. Tendința de scădere a primelor înregistrări în rândul beneficiarilor de protecție din România în 2018 se încadrează în trendul general valabil la nivel european. Astfel, datele de la Organizația Mondială pentru Migrație (2018) privind fluxurile de imigranți din zona mediteraneană arată că în prima decadă a anului 2018 a fost înregistrat un număr de 18.956 de imigranți nou sosiți în Italia, Spania, Cipru, Grecia sau Bulgaria. Acest număr reprezintă o scădere de aproximativ 50% comparativ cu anul 2017 (IOM 2018).

Grafic B2. Numărul imigranților BPI și RTT înregistrați pentru prima dată în 2016, 2017 și 2018

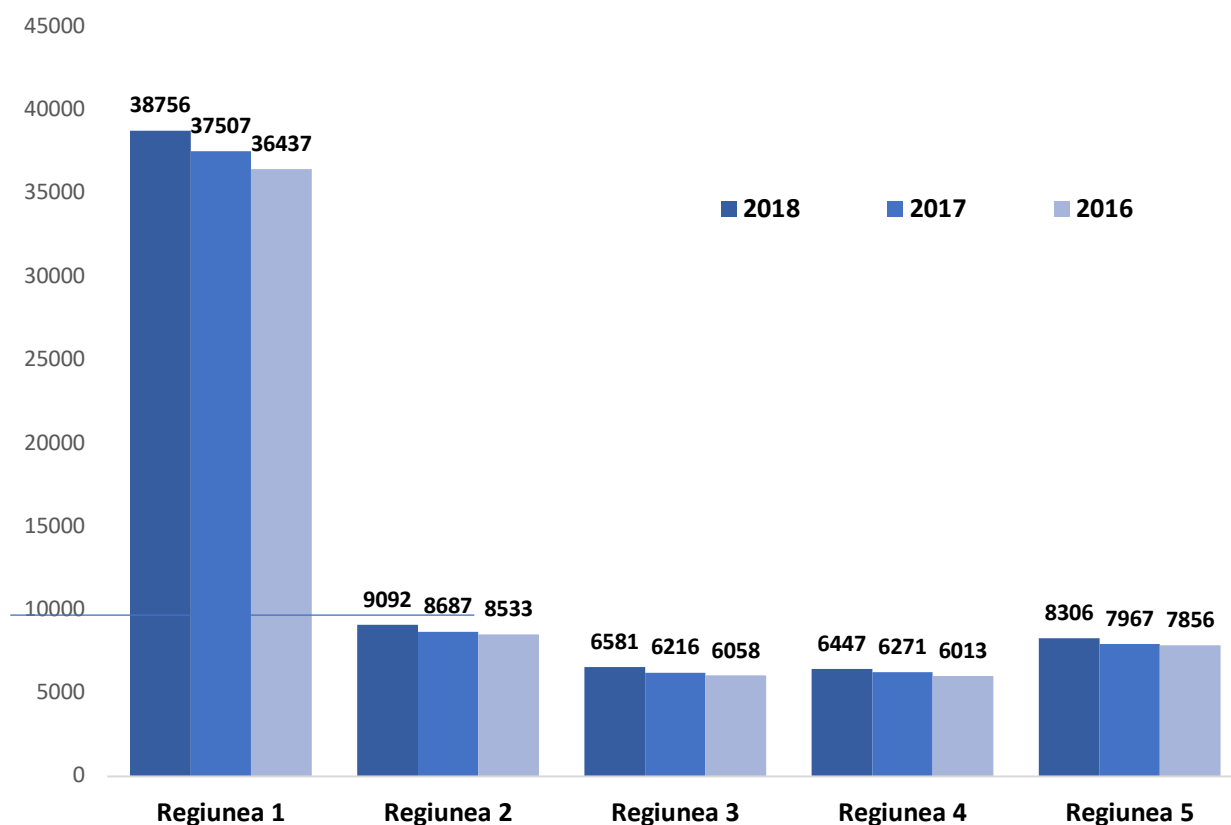

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

- *Regiunile preferate de imigranți în România*

În ceea ce privește regiunile de imigrație preferate de cetățenii străini în 2018, similar cu anii precedenți (2016 sau 2017) tendința este de a se concentra în primul rând în **zonele urbane aferente regiunilor mai dezvoltate ale României**. În acest sens, se poate din nou observa o concentrare mai mare a acestora în Regiunea 1³ de migrație, cu 50%, urmată la distanță destul de mare de Regiunea 4, cu 17%, Regiunea 5 cu 14%, Regiunea 2 cu 11%, și Regiunea 3 cu 8%, din totalul de cetățeni străini.

Grafic B3. Distribuția geografică a imigranților (BPI și RTT) în anul 2018, 2017 și 2016

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

³ Regiunea 1 - București, Ilfov, Prahova, Buzău, Dâmbovița, Argeș, Vâlcea, Gorj, Brașov, Covasna, Giurgiu, Călărași, Ialomița, Teleorman, Olt și Dolj;

Regiunea 2 - Galați, Vrancea, Bacău, Vaslui, Brăila, Tulcea și Constanța;

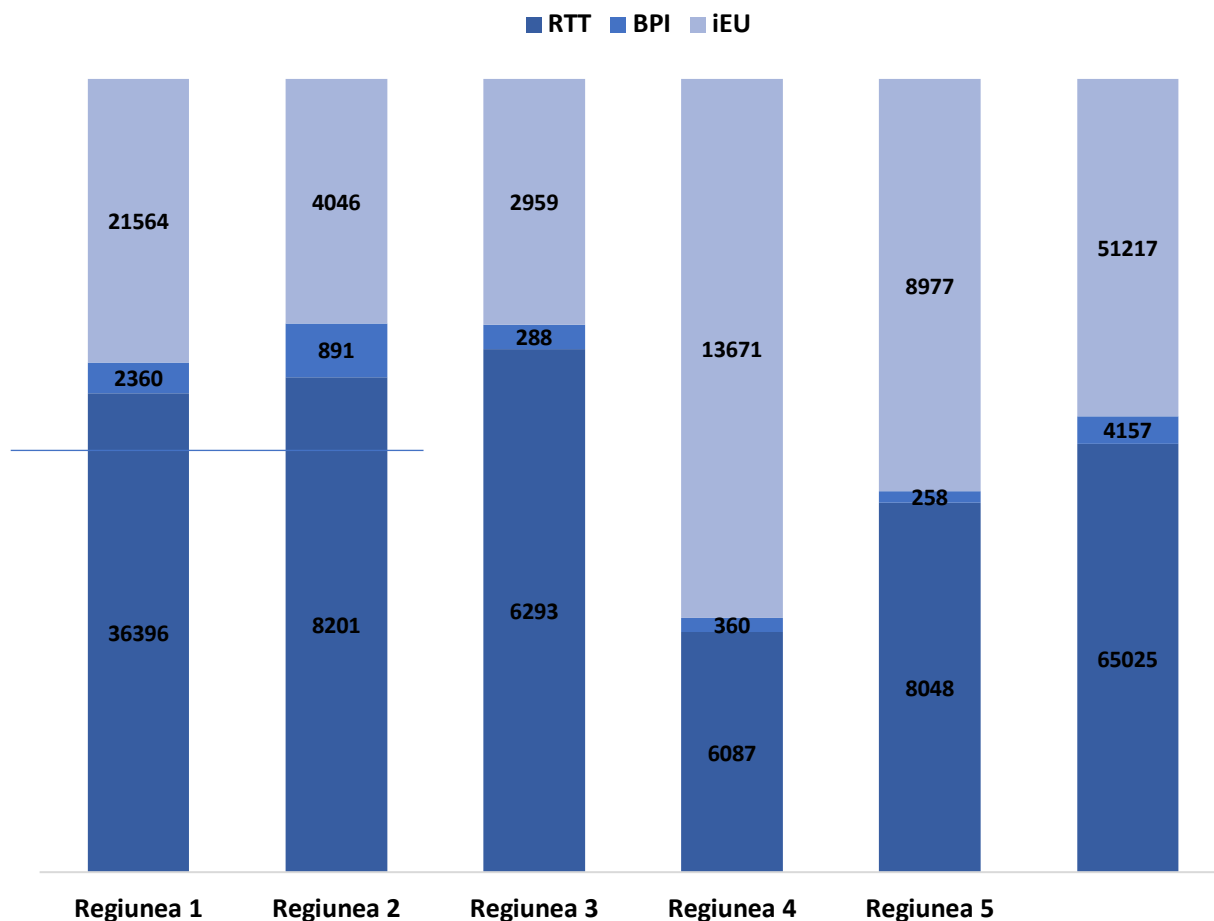
Regiunea 3 - Suceava, Botoșani, Iași, Piatra Neamț;

Regiunea 4 - Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Cluj, Bistrița Năsăud, Mureș, Harghita, Sibiu și Alba;

Regiunea 5 - Timișoara, Arad, Bihor, Hunedoara, Mehedinți și Caraș-Severin.

Spre deosebire de anul 2017, în 2018 se poate observa faptul că a crescut procentul celor care preferă să se stabilească în Regiunea 4, de la 9,37% în 2017, la 17% în 2018. Mai mult decât atât, în aceeași regiune se poate observa procentul mare de imigranți RTT, comparativ cu celelalte regiuni. În același timp, cea mai mare proporție a imigranților înregistrați în anul 2018 din această regiune s-au stabilit în județul Cluj (42,72% din totalul de imigranți din Regiunea 4). O posibilă explicație ar putea fi legată de faptul că județul Cluj, și mai ales economia acestuia, a cunoscut în ultima perioadă o dezvoltare accelerată care a dus la o acutizare a lipsei forței de muncă, dar o analiză mai în profunzime a cauzelor acestor creșteri nu face obiectul acestui raport și ar merita tratată într-un studiu separat.

Grafic B4. Distribuția geografică a imigranților (BPI și RTT) în 2018

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

În linii mari, se pot observa două tendințe principale în ceea ce privește stabilirea cetățenilor străini în anumite regiuni. În primul rând, o mare parte dintre cetățenii străini preferă județele din Moldova. În al doilea rând, după cum am arătat și în paragraful de mai sus, mulți preferă să se stabilească în zonele mai dezvoltate ale României (București, Cluj, Constanța, Prahova, Timiș), sau în unele județe cu o industrie mai dezvoltată (Dolj, Argeș). Cu alte cuvinte, **peste 50% dintre cetățenii străini se concentrează în zone care reprezintă un sfert din teritoriul țării**. Acest fapt vine cu o serie de provocări pentru instituțiile publice și alți actori implicați în integrarea imigranților, în special cu privire la dreptul imigranților de a avea acces la servicii de bază (educație, sănătate, limbă) dar și pentru a preveni discriminarea acestora în raport cu populația autohtonă (Obucina 2019).

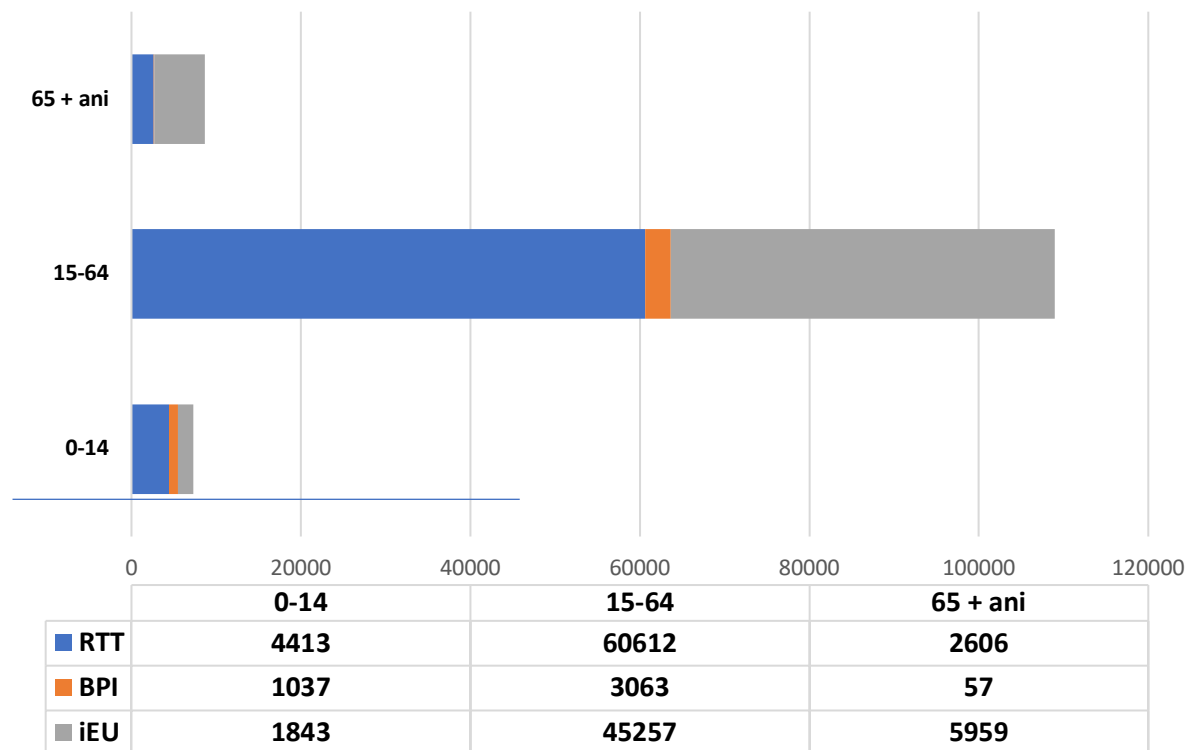
Similar cu anul 2017 se poate observa că majoritatea cetățenilor străini (peste 65% dintre aceștia) se concentrează în orașele și județele mai dezvoltate economic din România: în București sunt 32,40%, Ilfov cu 10,82%, Iași cu 6,32%, Timiș cu 6,27%, Constanța cu 5,89% și Cluj cu 4,24%. Creșteri semnificative față de 2017 se pot observa în special în județele Ilfov și Cluj.

- ***Compoziția populației de imigranți în funcție de gen, vârstă și țara de origine***

În ceea ce privește categoriile de vârstă din care fac parte cetățenii străini, se poate constata că majoritatea cetățenilor străini este reprezentată de categoria denumită în literatura de specialitate drept „populație activă”, cea cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani. Astfel, pentru toate cele 3 categorii de imigranți (RTT, BPI, iEU), categoria de vârstă 15 - 64 este cea mai numeroasă din total. În plus, datele din 2018 arată că 86,78% dintre cetățenii străini din România au vârsta cuprinsă între 15-64 de ani, 6,06% au vârsta până în 14 ani, iar restul de 7,16% sunt cu vârste de peste 65 de ani.

Dacă ne uităm la fiecare categorie de vârstă în parte și la fiecare categorie de imigranți din cele trei menționate mai sus (RTT, BPI, iEU), merită menționat faptul că beneficiarii de protecție internațională reprezintă cel mai mare grup din total pentru categoria 0 - 14 ani (aproximativ 25% din totalul beneficiarilor de protecție internațională), resortisanții țărilor terțe pentru categoria de vârstă 15 - 64 (aproximativ 93% din totalul de resortisanților țărilor terțe) iar cetățenii statelor europene sunt cei mai bine reprezentați pentru categoria de vârstă 65+ (aproximativ 12% din totalul iEU).

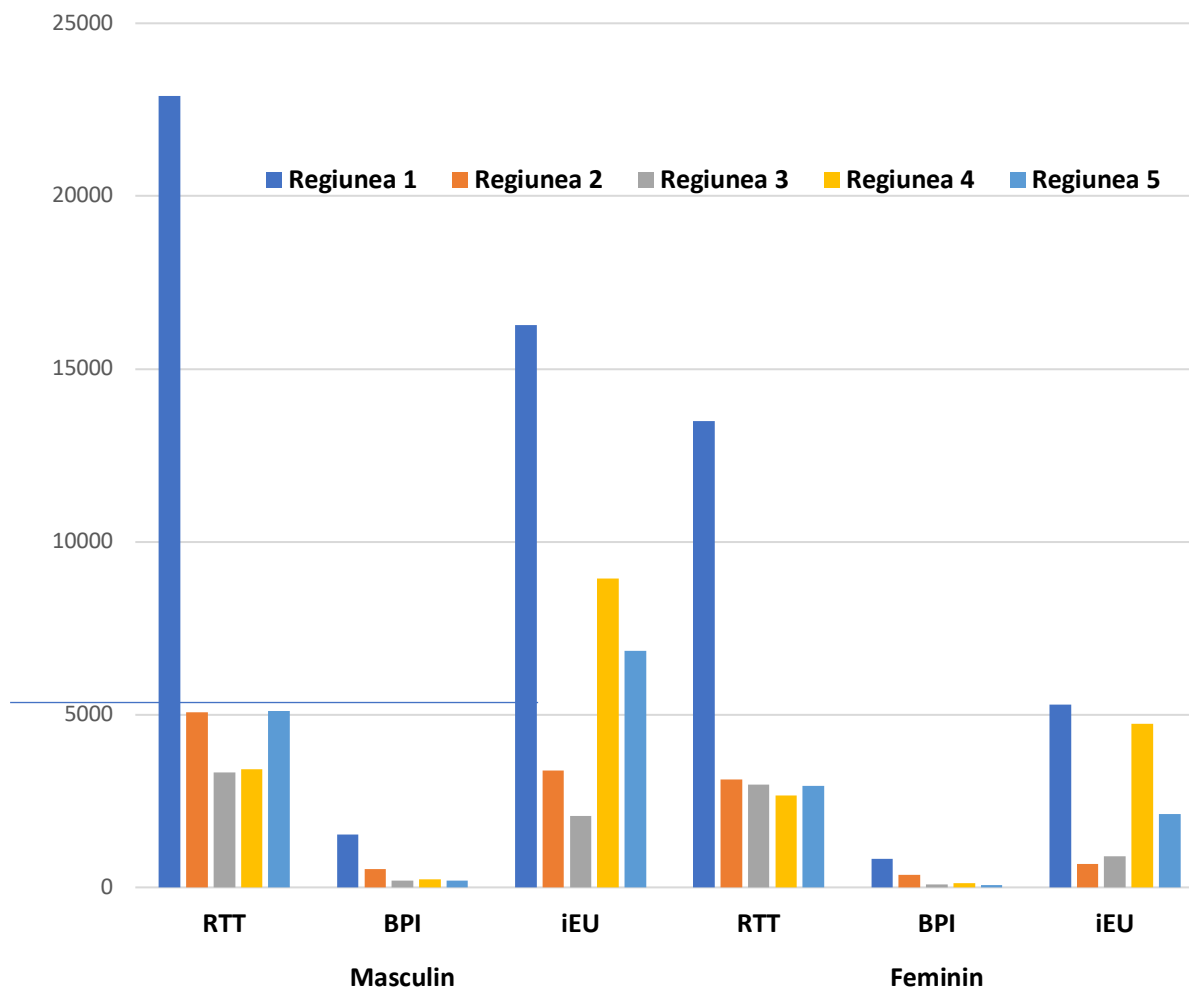
Grafic B5. Distribuția populației de imigranți pe categorii de vârstă

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

Mai mult decât atât, similar cu anul 2017 și cu datele statistice la nivel european, bărbații imigranți reprezintă aproximativ 66,5%, față de 33,5% femei, după cum reiese din Graficul B6. O parte importantă a acestei diferențe dintre numărul de cetățeni străini care sunt femei și care sunt bărbați vine din cadrul categoriei cetățenilor statelor europene (iEU) care tind să fie bărbați într-o mai mare măsură decât celelalte două categorii de cetățeni străini. Un exemplu ilustrativ în acest sens este Regiunea de migrație 2 unde sunt înregistrate 895 femei și de 2,3 ori mai mulți bărbați (2064). Este, de asemenea, important de menționat că pentru categoria BPI se regăsesc cele mai mici diferențe între proporția bărbaților și a femeilor pentru toate cele 5 regiuni de migrație. Nu în ultimul rând trebuie observate diferențele mari între numărul de bărbați din categoria RTT din Regiunea 1 și celelalte regiuni de migrație, și distribuția mult mai echilibrată între numărul de bărbați din categoria imigranților din spațiul european pentru toate regiunile.

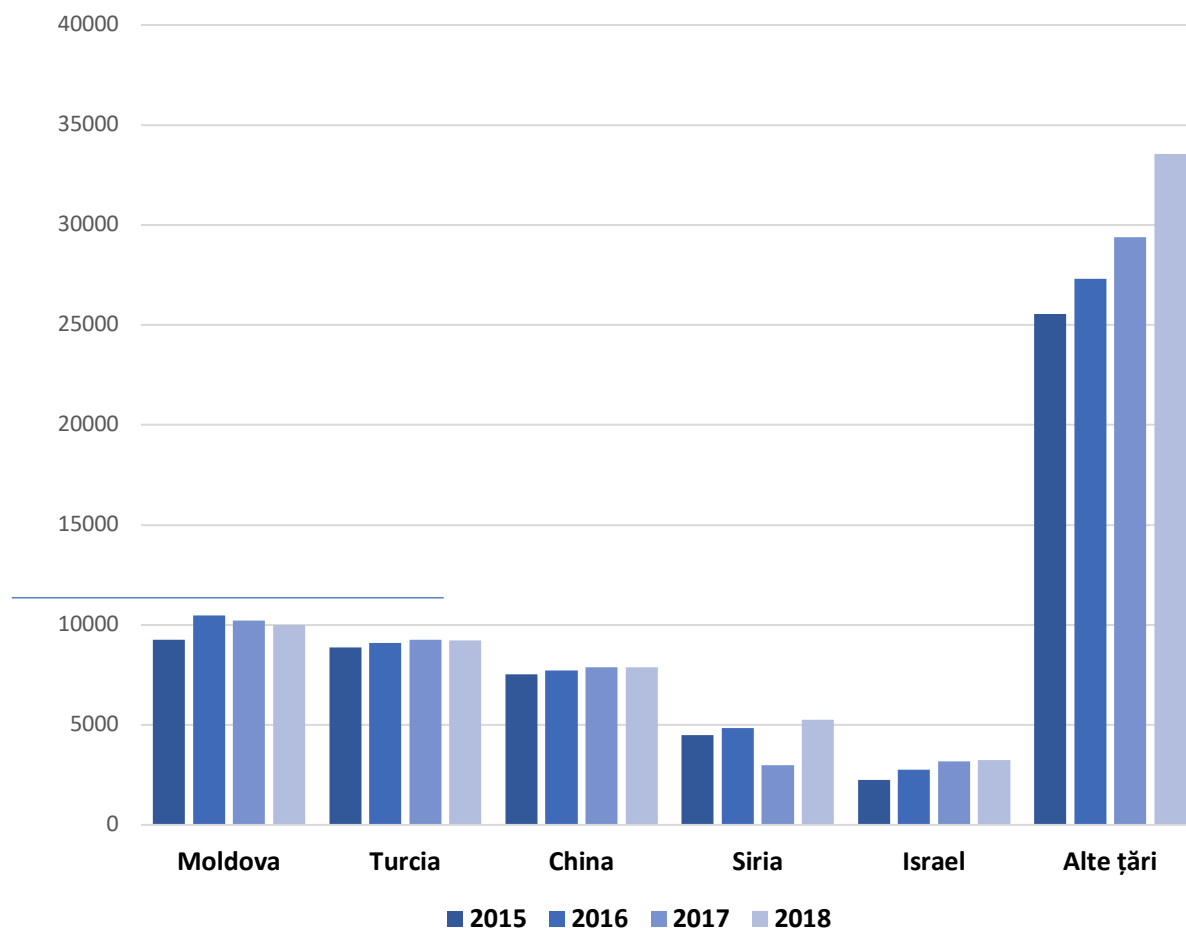
Grafic B6. Distribuția în funcție de gen a imigranților (BPI, RTT și iUE) în 2018

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

În ceea ce privește țările de proveniență a imigranților RTT, se poate observa în Graficul B7 că **cei mai mulți provin din Republica Moldova, Turcia, China, Siria și Israel**. Trendul este în general unul ascendent, având în vedere că de la un an la altul crește constant numărul cetățenilor străini. Cu toate acestea, față de 2017, se poate observa că **numărul celor proveniți din Republica Moldova scade, și crește semnificativ numărul celor proveniți din țări din Orientul Mijlociu și Asia**. Această observație coroborată cu faptul că tot în 2018 a crescut și procentul celor care se stabilesc în România cu permis de muncă poate indica faptul că tot mai mult imigranți proveniți din aceste țări vin cu scopul de a munci. O altă observație importantă aici este că diversitatea migrației către România crește prin faptul că încep să sosească grupuri importante de imigranți din tot mai multe țări de origine.

Grafic B7. Principalele țări de proveniență a imigranților RTT, în perioada 2015-2018

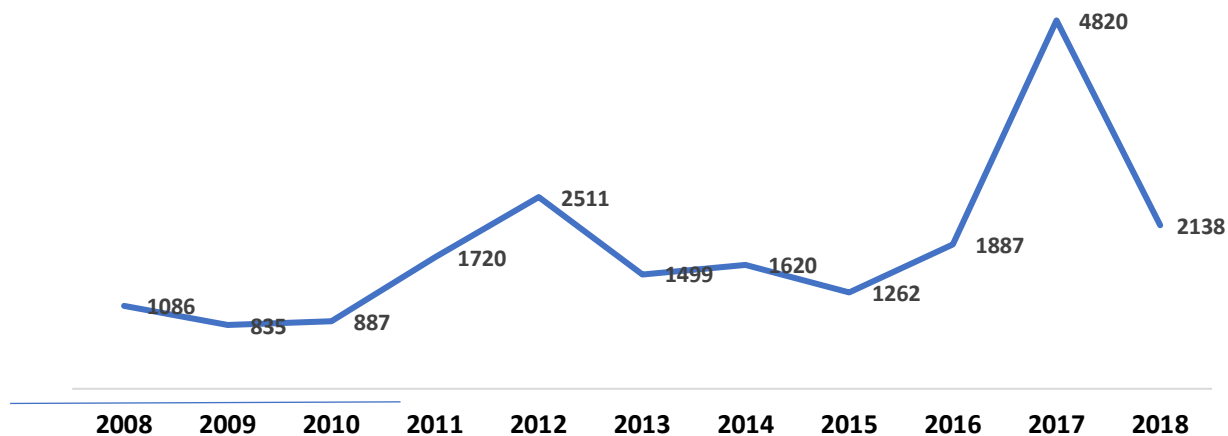
Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

În ceea ce privește gradul de acceptare a solicitărilor de viză depuse în 2018, acesta este similar cu cel raportat în 2016 și în 2017, fiind de aproximativ 70%⁴. Trebuie menționat însă că numărul acestor solicitări a crescut constant în ultimii ani, ceea ce indică de fapt o creștere a numărului de solicitări acceptate chiar dacă proporția rămâne constantă.

Mai mult decât atât, se poate observa trendul descrescător al numărului de cereri de azil înregistrate în 2018 față de 2017 când au fost înregistrate cele mai multe astfel de solicitări. În 2018 însă, odată cu scăderea fluxurilor migratorii înspre Europa, se poate observa și o scădere a solicitărilor de azil înregistrate și în cazul României.

⁴ Datele sunt preluate de la Inspectoratul General pentru Imigrări, Evaluarea activității din anii 2016, 2017 și 2018.

Grafic B8. Numărul solicitărilor de azil înregistrate, în perioada 2008-2018

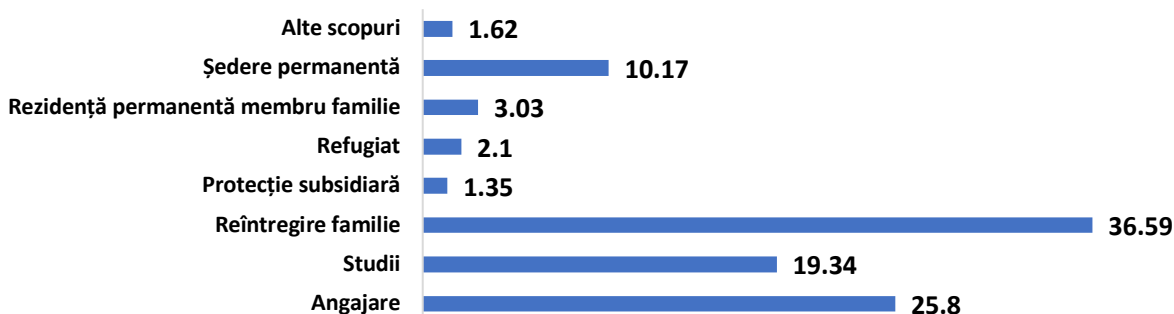
Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

- **Tipuri de migrație**

Dincolo de analiza amănunțită a numărului de cetățeni străini cu ședere legală în România în funcție de gen, categorii de vârstă sau țara de proveniență și cum acestea sunt distribuite pentru fiecare regiune de migrație, un aspect extrem de important în analiza migrației este legat de temeiul legal pe baza căruia a fost aprobată șederea pe teritoriul României. Acest aspect este cu atât mai important cu cât în urma exodului românilor înspre occident, avem de-a face cu o criză acută a populației active și o lipsă acută de forță de muncă.

În anul 2018, similar cu anul 2017, cei mai mulți cetățeni străini s-au stabilit în România, fie pentru **reîntregirea familiei (aproximativ 36,6%)** fie **cu scopul de a munci (aproximativ 26%) sau pentru studii (aproximativ 19,4%)**. Merită de asemenea semnalată creșterea proporției persoanelor care au venit în România cu scopul de a munci în 2018 față de 2017 (aproximativ 22,3%), aspect care urmează să fie analizat în detaliu în capitolul „**Integrarea pe piața muncii**” al acestui raport. În același timp, după cum reiese din Graficul B10 proporția celor care au venit cu scopul de a studia rămâne aproximativ la fel și se înregistrează o mică scădere în cazul celor veniți cu scopul reîntregirii familiei în 2017 față de 2018.

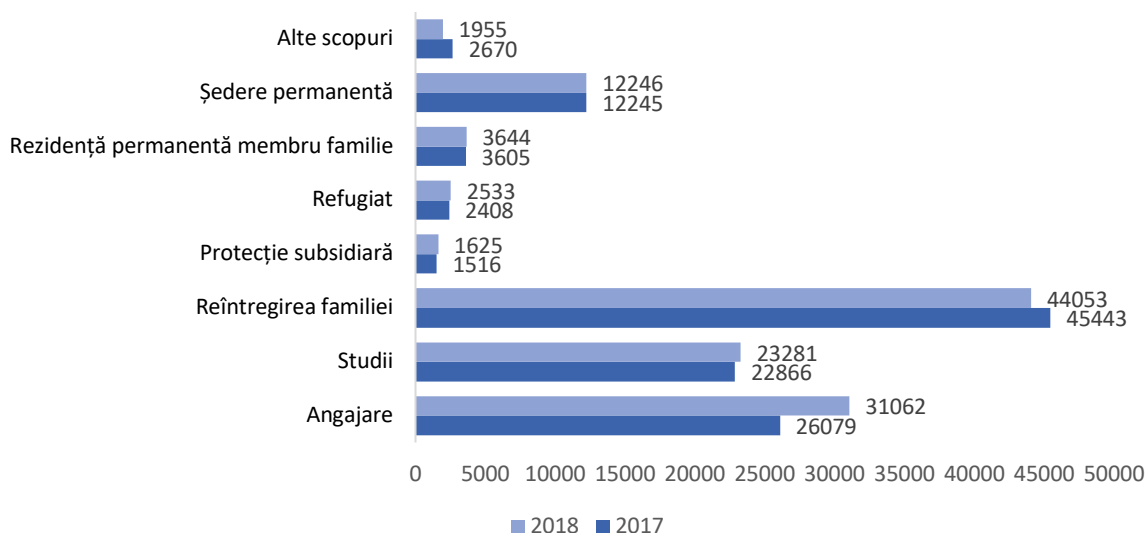
Grafic B9. Distribuția procentuală a cetățenilor străini (BPI, RTT și iUE) în funcție de scopul venirii în România în anul 2018

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

Cu toate acestea, faptul că temeiul legal pe baza căruia un cetățean străin se stabilește în România este de exemplu reîntregirea familiei sau studiul, nu înseamnă că aceștia nu pot munci, studia sau implica în activități antreprenoriale. Cu alte cuvinte, datele acestea ne arată care este scopul principal pentru care solicită drept de ședere pe teritoriul României și nu în mod neapărat activitățile pe care le desfășoară odată stabiliți.

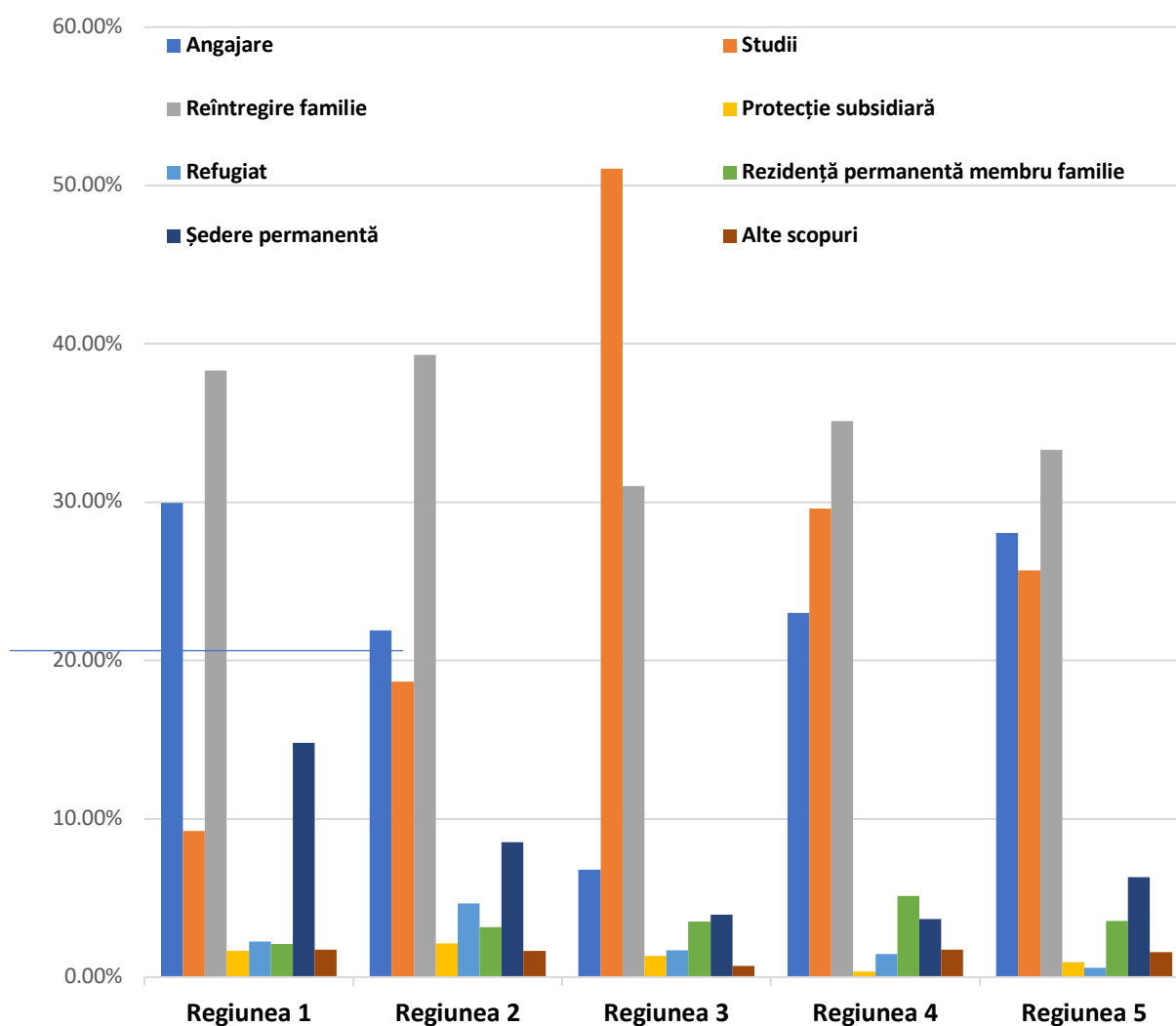
Grafic B10. Scopul venirii imigranților în România (BPI, RTT și iUE), 2017 și 2018

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2017 și 2018

Mai mult decât atât, analizând datele din Graficul B11 putem observa, în primul rând, o **concentrare a celor veniți cu scopul de a munci, în zonele și regiunile dezvoltate ale României.** Astfel, un procent ridicat dintre aceștia sunt înregistrați în Regiunea 1 (aproximativ 29,9%) și Regiunea 5 de migrație (aproximativ 28,1%). Acest lucru se datorează și faptului că din Regiunea 1 de migrație fac parte Bucureștiul și județul Ilfov iar din Regiunea 5 județul Timiș, unele dintre județele care atrag cei mai mulți muncitori străini în România. Acest lucru este cu atât mai interesant cu cât datele recente arată că în aceste regiuni și județe este resimțită și cea mai mare nevoie de forță de muncă iar acest lucru este posibil să fi atras mai multă migrație înspre muncă.

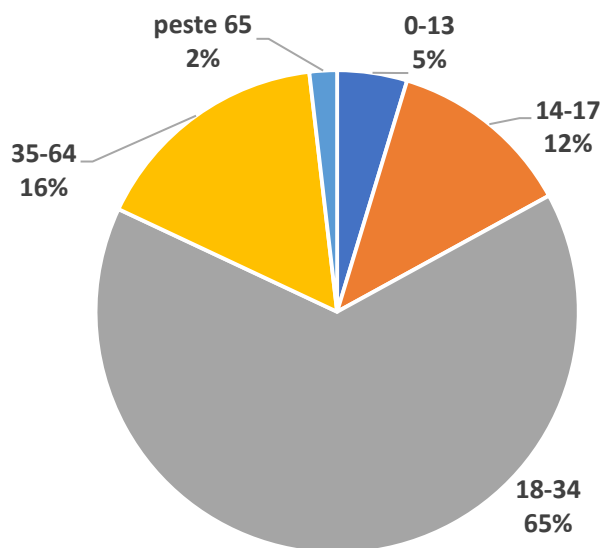
Grafic B11. Distribuția imigranților pe regiuni, în funcție de scopul șederii

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

Un alt aspect ce merită a fi menționat este faptul că reîntregirea familiei este principala modalitate de a obține un permis de ședere pentru cetățenii străini în România în toate regiunile de migrație cu excepția Regiunii 3. Explicația cea mai probabilă este că cel mai probabil proximitatea față de Republica Moldova și existența programelor de studii și burse pentru încurajarea studenților moldoveni să studieze în România aduc un număr mai mare de persoane din această categorie în această regiune.

Grafic B12. Distribuția imigranților din Republica Moldova, pe grupe de vârste

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări, 2018

Astfel, după cum se poate observa în Graficul B12, peste 65% dintre imigranții proveniți din Republica Moldova sunt cu vârsta cuprinsă între 18-35 de ani, vârsta la care cei mai mulți cetățeni sunt implicați într-o formă de învățământ. O altă observație interesantă este că doar în Regiunea 3 studiile sunt cel mai important scop, pe când în celelalte regiuni de imigrație reîntregirea familiei este pe primul loc.

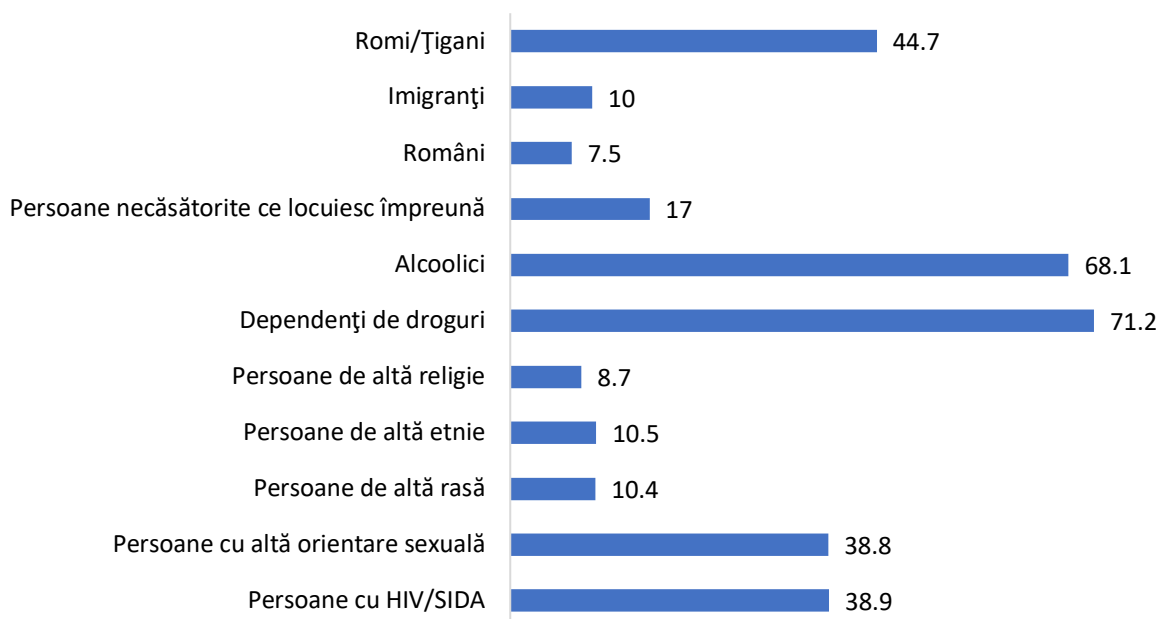
Acceptarea diferențelor și percepția discriminării

Această a doua secțiune, urmărește identificarea modului în care imigranții din România se raportează la persoane diferite lor, precum și modul în care ei percep sau se percep a fi discriminați

în România. Datele cuprinse în această analiză sunt rezultate a unui sondaj realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației în 2018.

Pentru înțelegerea procesului de integrare a migranților, dincolo de analiza caracteristicilor socio-economice și profesionale, este nevoie să înțelegem și modul în care aceștia se raportează la alte grupuri etnice sau sociale. Aceste informații ne ajută să înțelegem cât sunt de deschiși în acceptarea diferențelor sociale și etnice, inclusiv a celor culturale, aspecte esențiale în procesul de integrare. Graficul B13 prezintă modul în care aceștia se raportează la diferite grupuri aflate în directa lor vecinătate.

Grafic B13. Distanță socială a imigrantilor

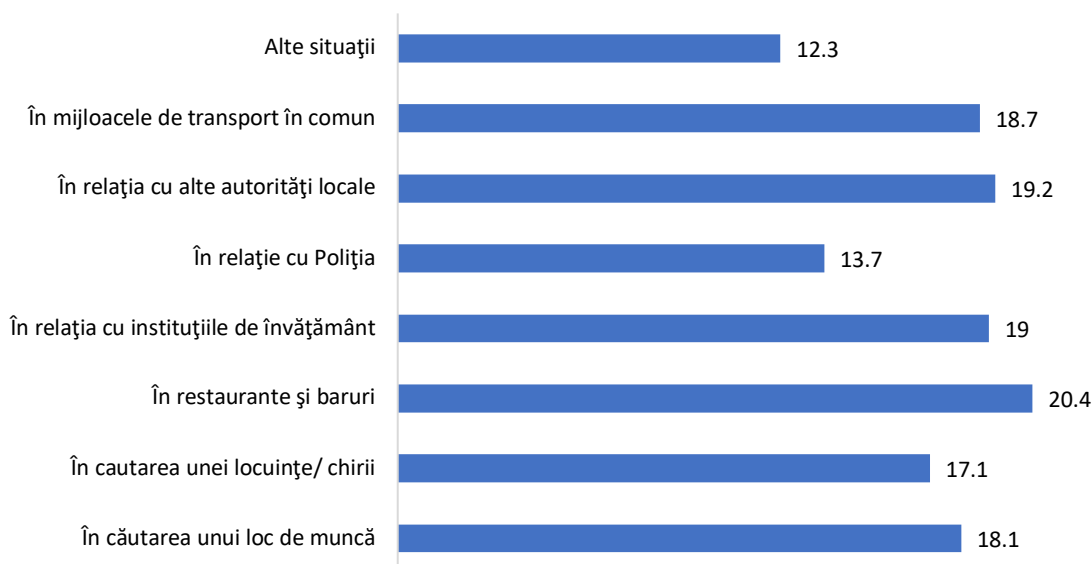
Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Analizând datele prezentate mai sus, putem afirma faptul că imigranții cuprinși în sondajul din 2018 sunt cel mai puțin toleranți față de persoanele dependente de droguri și alcoolici, urmate apoi de persoane reprezentând minoritatea romă/țigani, persoane cu HIV/SIDA și cele care au o altă orientare sexuală. Comparând cu datele culese în 2017 și prezentate pe larg în Indexul Integrării Imigranților în România 2018, putem de asemenea observa o ușoară scădere în cazul procentului celor care sunt mai puțin toleranți față de romi (de la 47,4% în 2017 la 44,7% în 2018) și în același timp o scădere destul de mare a celor care nu își doresc în vecinătatea lor persoane

bolnave de HIV/SIDA (de la 53,4% în 2017 la 38,9% în 2018). Mai mult, se poate observa și o ușoară creștere a intoleranței față de persoanele cu altă orientare sexuală (de la 34,1% în 2017 la 38,8% în 2018).

În ceea ce privește percepția generală legată de discriminarea în România, cei mai mulți imigranți (43,8% din totalul respondenților) consideră că discriminarea se realizează în raport cu persoanele de altă etnie, urmate de cele diferite rasial – 32,6% sau pentru modul în care aceștia vorbesc limba română (28,1%). Mai mult decât atât, 26,1% dintre aceștia consideră că discriminarea în România este făcută de persoanele care au altă religie decât cea a majorității.

Grafic B14. Situațiile în care imigranții se simt discriminați (% din cei care au răspuns că se simt discriminați)

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Dincolo de percepția imigranților privind discriminarea lor în România, este foarte important să înțelegem și contextul/ele în care aceștia s-au simțit cel mai discriminați. Astfel, spre deosebire de anul 2017, când 44,8% dintre imigranți au declarat că se simt discriminați în relația cu companiile de transport public, în anul 2018, doar 18,7% declară același lucru. Mai mult decât atât, doar 13,7% se declară discriminați în relația cu poliția, comparativ cu 42,9% dintre imigranți care s-au considerat discriminați în relația cu poliția în 2017. Un aspect important este legat de discriminarea resimțită în momentele de socializare ale acestora, în condițiile în care 20,4% dintre aceștia s-au

simțit discriminați în baruri sau restaurante. Pe de altă parte, 17,1% s-au simțit discriminați în căutarea unei locuințe/chirii și 19,0% în relația cu o instituție de învățământ.

În 2018, dintre cei care s-au simțit **discriminați în căutarea unui loc de muncă, cel mai mare procent (24,4%)** sunt stabiliți în **Regiunea 5 de migrație**. Tot în această regiune sunt și cei mai mulți imigranți care se simt **discriminați în relația cu o instituție de învățământ (22,2%)** sau în **relația cu poliția (22,2%)**. În schimb, este de remarcat faptul că cei mai mulți din **Regiunea 3 de migrație (30,2%) s-au simțit discriminați în căutarea unei locuințe sau chirii**, dar și în relația cu alte instituții publice locale (25,9%).

Bibliografie

EUROSTAT - Migration and migrant population statistics, disponibil la:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Migration_flows:_Immigration_to_the_EU_from_non-member_countries_was_2.4_million_in_2017, ultima dată accesat la data de 4.11.2019.

Inspectoratul General pentru Imigrări, Date oficiale privind populația de imigranți din anii 2016, 2017 și 2018.

Inspectoratul General pentru Imigrări. Evaluarea activității din anii 2016, 2017 și 2018, disponibil la: <http://igi.mai.gov.ro/ro/content/analiza-activitatii>, ultima dată accesat la data de 27.08.2019.

IOM (Organizația Internațională pentru Migrație), 2018. Migration Flows to Europe – Quarterly Overview, disponibil la:

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2018_Q1_Overview_Arrivals_to_Europe_0.pdf, ultima dată accesat la data de 28.08.2019.

Obucina, Vedran, 2019. Will Romania accommodate Asian Workers and change its labor market?, in Central European Financial Observer, disponibil la: <https://financialobserver.eu/cse-and-cis/will-romania-accommodate-asian-workers-and-change-its-labor-market/>, ultima dată accesat la data de 27.08.2019.

3. Integrarea pe piața muncii

Ovidiu Oltean

Introducere

Această secțiune analizează felul în care regimul de integrare din România facilitează sau îngreunează integrarea imigranților pe piața muncii din România, cartografiind în special ocupațiile acestora, nivelul de competențe și poziția ocupată pe piața muncii în termeni de venit și statut social. Mai specific, capitolul își propune să analizeze care sunt domeniile în care activează imigranții, care este nivelul de convergență al veniturilor obținute de migranți cu cel al populației locale dar și care este percepția acestora despre piața de muncă din România sau care sunt provocările cu care se confruntă în găsirea unui loc de muncă în context românesc, un context unde migrația de muncă este un fenomen recent.

Migrația internațională este definitivă pentru istoria recentă a României și este responsabilă pentru o bună parte din schimbările sociale care au modelat societatea românească în perioada post-comunistă. Pe lângă reducerea sărăciei în anumite zone, a transferului de valori și idei dinspre țările de destinație ale migranților spre locurile de origine și îmbunătățirea condițiilor de trai, emigrația a generat în ultimul deceniu și jumătate din depopularea intensă a anumitor zone. Această depopulare se traduce astăzi în lipsa generalizată a forței de muncă în anumite zone și reprezintă unul dintre cele mai importante obstacole cu care se confruntă economia românească și una dintre problemele cel mai des aduse în discuție de mediul de afaceri.

Una dintre soluțiile propuse și alese de tot mai mulți angajatori pentru a depăși acest blocaj este „importul” de forță de muncă din afara țării. Fenomenul nu este neapărat unul nou în România, însă se află în plină dezvoltare în ultima perioadă. Numărul celor care aleg să muncească în România crește de la an la an pe fondul flexibilizării condițiilor de angajare, precum scăderea salariului minim care poate fi acordat muncitorilor aduși din afara țării, măsură introdusă în ultimul an, și creșterii numărului de permise de muncă acordate de autoritățile române muncitorilor din afara spațiului european. Acest fenomen este abordat deseori de presă însă a fost mult prea puțin acoperit de studii și cercetări într-un mod documentat, bazat pe date și dovezi empirice. Capitolul

de față încearcă să suplimenteze această lipsă de date și să analizeze integrarea migranților în România pe baza datelor statistice.

Tendențe și destinații emergente

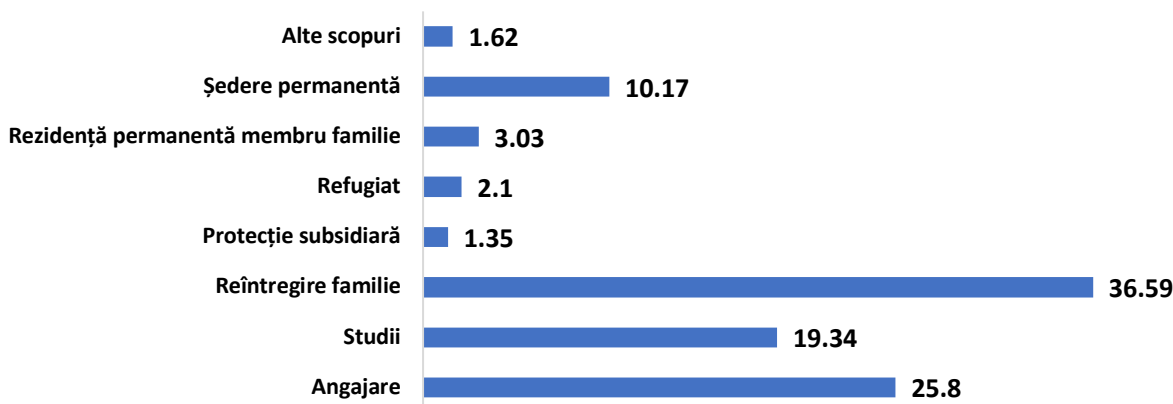
La nivel european și global emerg tot mai multe noi destinații de migrație (Bertossi 2008), iar în acest context, România se poziționează ca o posibilă destinație de întoarcere pentru migrații români (Anghel 2019; Coșciug 2019; Oltean 2019) dar și ca o posibilă destinație de muncă sau de tranzit pentru migrații din afara spațiului european. Fără să asistăm la o creștere spectaculoasă a imigrației în România în valori absolute, numărul imigranților din interiorul spațiului european cât și migrația din afara lui se află de câțiva ani într-o creștere constantă. Societatea românească se află în fața unui fenomen cu care s-a confruntat prea puțin de la căderea comunismului și cu care va trebui să se acomodeze în anii care vor urma. Demersul de față este util pentru înțelegerea acestui fenomen și necesar pentru formularea și implementarea unor politici de integrare și forme de asistență adaptate nevoilor migranților. Prin acest demers de cercetare încercăm să ilustrăm și să înțelegem mai bine care sunt caracteristicile acestor procese migratorii, care sunt motivațiile și problemele cu care se confruntă migrații, care sunt elemente structurale care facilitează sau limitează integrarea, care sunt percepțiile migranților față de contextul de primire și care sunt formele de sprijin acordate de autorități pentru a le facilita integrarea pe piața muncii. Pentru definirea acestei dimensiuni de integrare am folosit șapte indicatori socio-economici precum rata de ocupare a forței de muncă, rata contractelor de muncă pe perioadă determinată, rata contractelor de muncă cu program parțial (jumătate de normă), rata șomajului, rata de angajare în sectorul public, supra-calificarea sau rata lucrători independenți.

Tendențe de integrare

Așa cum a fost discutat și în capitolul precedent, fluxurile de imigrație în România sunt orientate către orașele mari iar cei mai mulți dintre cetățenii străini cu ședere legală în România se află în zonele urbane. Migrații pot aduce beneficii importante țării gazdă și pot suplimenta lipsa forței de muncă. Mai ales în orașele dinamice din punct de vedere economic aceștia pot contribui la menținerea unui anumit nivel de creștere și pot suplini lipsa talentelor sau migrația creierelor necesare în profesii înalt calificate. Astfel, analizând graficul de mai jos putem observa cum față de raportul precedent s-a modificat ușor ponderea migranților care au venit în România pentru a

munci. Pentru prima dată în ultimii ani numărul celor care au venit în România pentru angajare l-a depășit pe cel al celor care au venit pentru studii.

Grafic C1. Ponderea migrantilor în funcție de scopul sederii

Sursa: Date furnizate de Inspectoratul General pentru Imigrări 2018

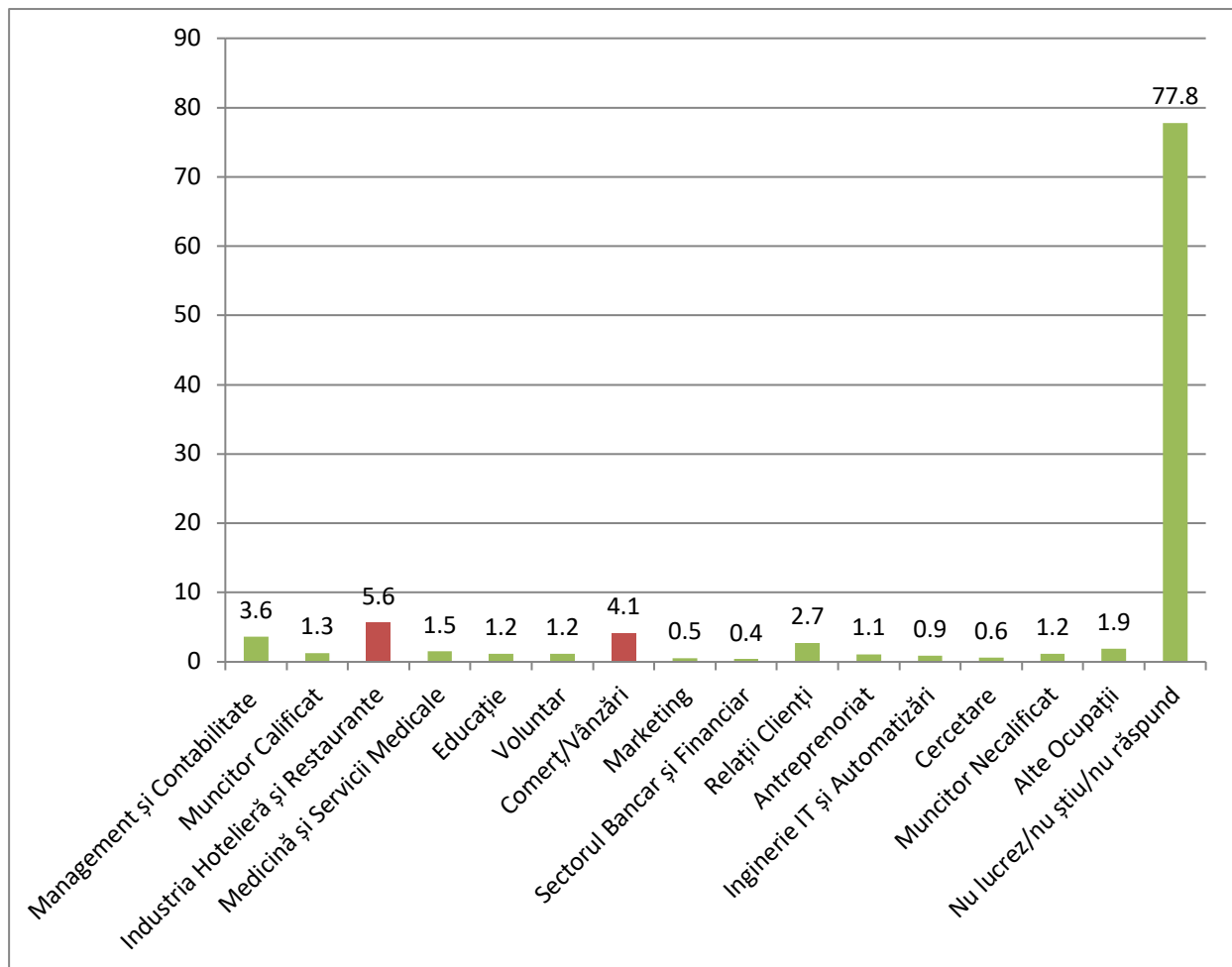
În acest context, angajarea a devenit al doilea cel mai important motiv de imigrație după reîntregirea familiei. Acest lucru poate fi explicat de creșterea economică susținută din ultimii ani, de lipsa de personal calificat și de demersurile angajatorilor români de a contracta forță de muncă din afara țării. Conform unui sondaj realizat de firma de recrutare Manpower, la nivelul anului 2016, 72% dintre angajatorii români declarau că au dificultăți în a găsi personalul necesar acoperirii pozițiilor disponibile din companii, datorită acestui lucru România ocupând pentru mai mulți ani la rând locul trei în rândul țărilor cu deficit de forță de muncă, după state ca Japonia și Taiwan⁵.

Acest lucru nu ar trebui să fie surprinzător. După integrarea în Uniunea Europeană, România a atras constant investiții străine și a creat noi locuri de muncă. În același timp, un procent important din populația activă a părăsit țara. Se vehiculează că între trei și cinci milioane de români trăiesc temporar sau permanent în afara granițelor țării (UNDESA 2017). De asemenea se vehiculează că o șesime din populația activă a emigrat (World Migration Report 2018). Astfel, în anumite

⁵ Importul de angajați străini, o posibilă soluție pentru criza de angajați din România?
<https://revistacariere.ro/leadership/piata-muncii-employment/importul-de-angajati-straini-o-possibila-solutie-pentru-criza-de-pe-piata-muncii-din-romania/>, accesat 20.09.2019.

industrii și centre urbane dinamice din punct de vedere economic, imigranții au găsit nișe economice neocupate și oportunități de angajare.

Grafic C2. Cele mai răspândite domenii de activitate în rândul migranților

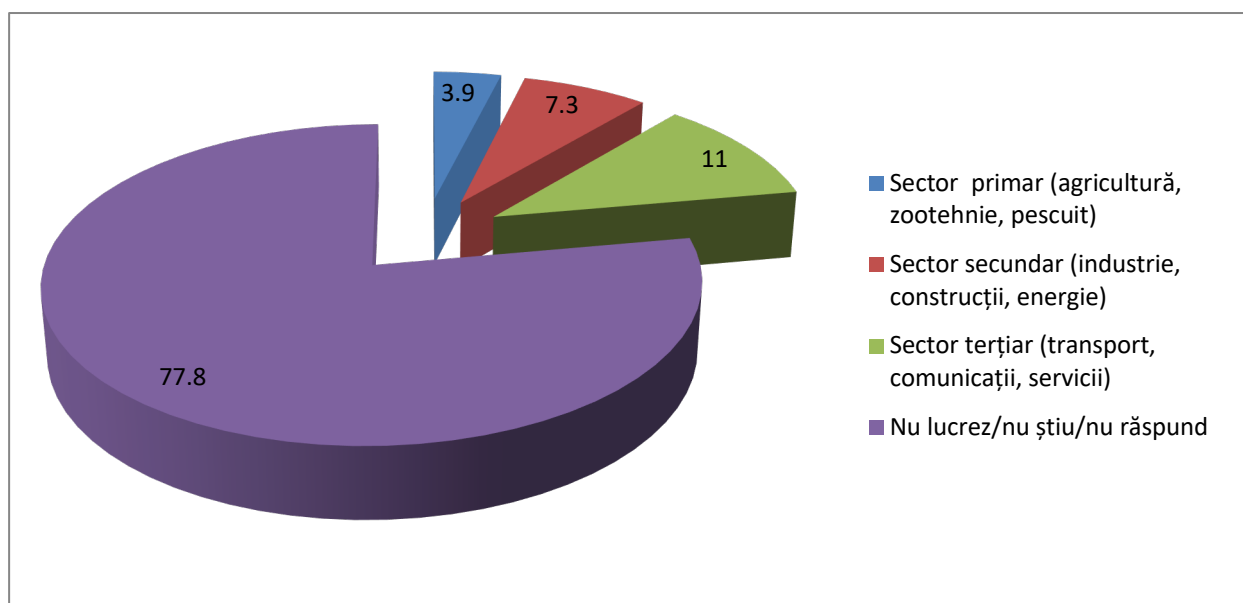

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Datele colectate în 2018 ne arată că imigranții se orientează preponderent spre domeniul serviciilor care necesită un nivel scăzut sau mediu de pregătire precum industria hotelieră, comerțul sau relațiile cu clienții și într-o mai mică măsură spre domenii care necesită un nivel de pregătire mai ridicat, precum management și contabilitate. Din acest punct de vedere, putem spune că imigrația în România este relativ diversificată deoarece întâlnim atât migranți necalificați, care lucrează în domenii ce nu necesită studii superioare, cât și migranți calificați cu venituri peste media națională.

Privit dintr-un alt unghi, potrivit propriilor interpretări și poziționări ale respondenților, situația poate părea ușor diferită. Graficul de mai jos este construit pe răspunsurile acestora cu privire la sectorul de activitate în care lucrează, aceștia fiind responsabili de a se plasa într-un anumit sector de activitate sau altul, în funcție de locul de muncă pe care îl ocupă în prezent. Așa cum vedem în graficul de mai jos (C3), cei mai mulți se plasează în sectorul secundar sau terțiar. Aproape 20% din respondenți se plasează în aceste sectoare de activitate.

Grafic C3. Sectorul de activitate în care se poziționează respondenții în funcție de locul de muncă ocupat în prezent

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Pentru a afla care este statutul imigranților pe piața de muncă din România și pentru a testa teoria conform căreia migrații ocupă de obicei poziții sub nivelul lor de calificare (Piore 1979), cei mai penalizați fiind cei cu studii superioare și înalt calificări (European Commission – DG Home 2013) am adresat celor patru grupuri țintă și instituțiilor responsabile de integrarea lor pe piața muncii întrebări care încearcă să măsoare poziția acestora pe piața muncii și statutul socio-economic. Un set de întrebări a fost adresat cu ajutorul chestionarelor aplicate respondenților din cele trei categorii ale cetățenilor cu ședere legală în România (RTT, BPI și iEU) dar și imigranților care au obținut cetățenia română. Un alt set de întrebări au fost adresate instituțiilor locale, regionale și naționale implicate în serviciile destinate migraților.

În privința statutului și poziției pe piața de muncă din România am primit date de la AJOFM, agenție responsabilă cu înregistrarea numărului de șomeri și gestionarea plăților pentru aceștia. Dar aproximativ jumătate dintre agențiile județene de ocupare a forței de muncă ne-au furnizat date cu privire la numărul persoanelor din categoriile RTT, BPI și iEU înregistrați în bazele lor de date ca beneficiari de ajutor de șomaj. Numărul șomerilor din categoriile de imigranți menționate mai sus este foarte mic, agențiile AJOFM raportând 151 de cetățeni străini cu ședere legală care beneficiază de acest ajutor. Nu am primit însă informații despre persoanele care au cetățenia română, neexistând baze de date sau registre speciale care să înregistreze date în mod diferențiat despre aceste persoane. Din Tabelul C1 Putem vedea cum numărul șomerilor este concentrat în județele de frontieră și nu neapărat în județele cel mai slab dezvoltate.

Tabel C1. AJOFM-urile care au raportat persoane cu ședere legală în România înregistrate ca șomeri în 2018 și numărul acestora în funcție de categoria din care fac parte

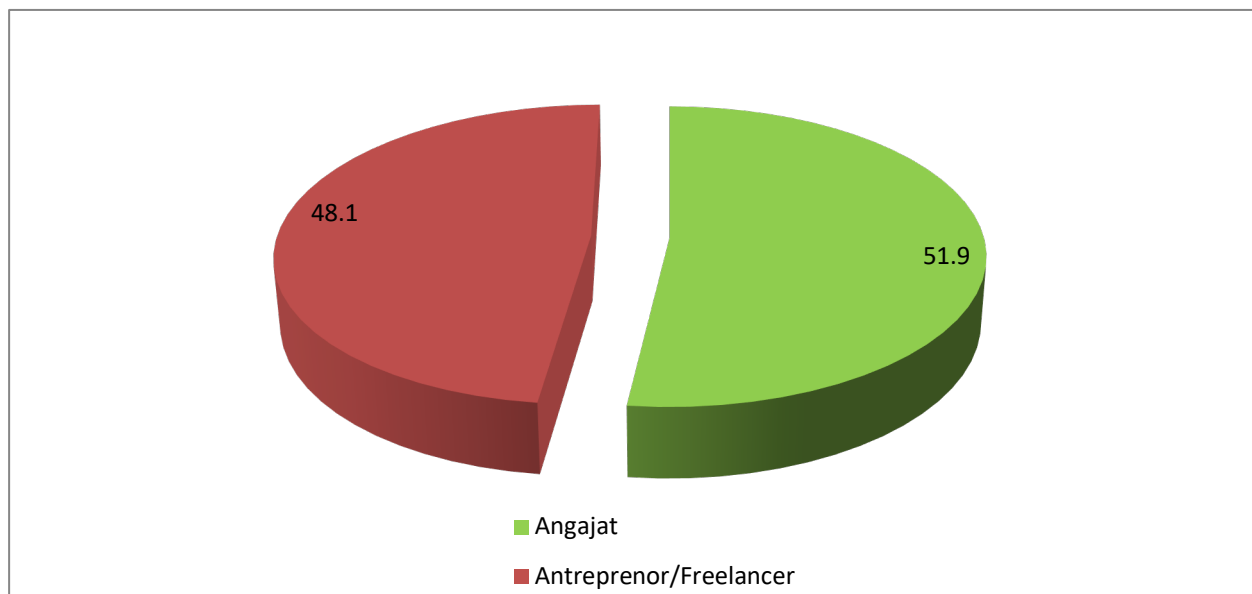
Județ	RTT	BPI	iEU	Total județ
Satu-Mare	2	0	2	4
Sălaj	0	0	0	0
Bistrița-Năsăud	0	0	0	0
Arad	1	0	4	5
Cluj	0	0	3	3
Iași	4	0	1	5
Botosani	5	0	0	5
Suceava	0	0	0	0
Olt	0	0	0	0
Vaslui	0	0	1	1
Covasna	0	0	0	0
Brăila	3	3	1	7
Prahova	6	0	3	9

Vâlcea	3	0	4	7
Argeș	5	0	5	10
Giurgiu	0	26	0	26
Dâmbovița	0	0	0	0
Vrancea	0	0	0	0
Constanța	4	4	0	8
Timiș	45	1	15	61
Total categorie	78	34	39	151

Sursa: Date furnizate de AJOFM-uri în 2018

Din datele analizate în tabelele mai sus și în Graficele C4, C5, C6 și C7 (vezi Anexa 1) putem vedea că străinii din România lucrează preponderent în domeniul serviciilor, cei mai mulți tind să activeze în sectorul privat, mai degrabă ca angajați ai unei companii decât ca antreprenori sau angajatori, cu contracte de muncă temporare, dintre care doar o mică proporție activează pe poziții sub nivelul lor de calificare.

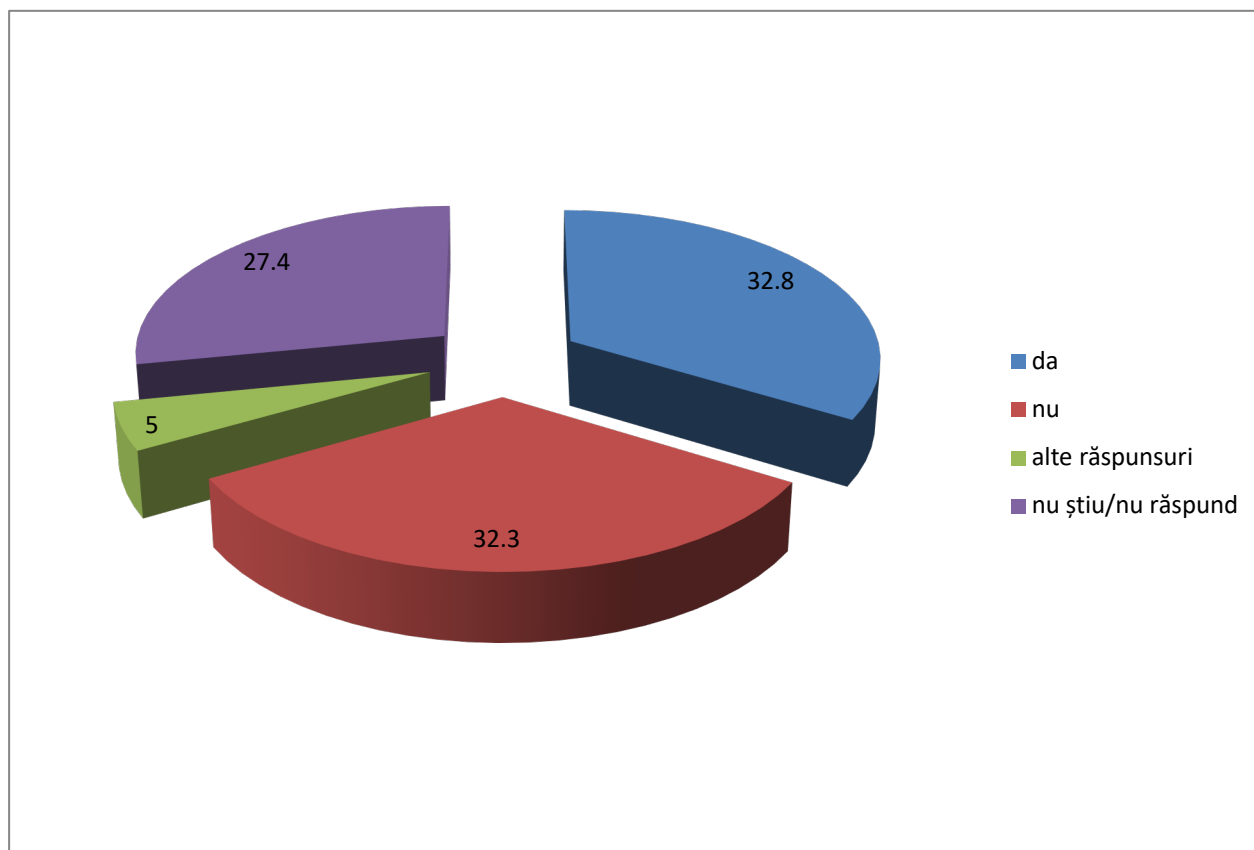
Grafic C4. Procentul respondenților care sunt angajați și a celor care sunt antreprenori

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Deși migrația de muncă este în creștere în România, munca nu este unicul motiv pentru care persoanele din alte state aleg să se stabilească în România. Din graficul de mai jos (M.8) reiese că numărul celor care au lucrat mai mult de 12 ore pe săptămână este relativ redus. Doar 32,8 % din respondenți au fost implicați într-o astfel de activitate. Dacă adunăm procentul celor care nu au muncit cel puțin 12 ore pe săptămână și al celor care nu au răspuns la această întrebare, ne apropiem de procentul de 50% al celor care nu au fost implicați în această activitate în ultima perioadă.

Grafic C8. Procentul respondenților care au lucrat mai mult de 12 ore pe săptămână

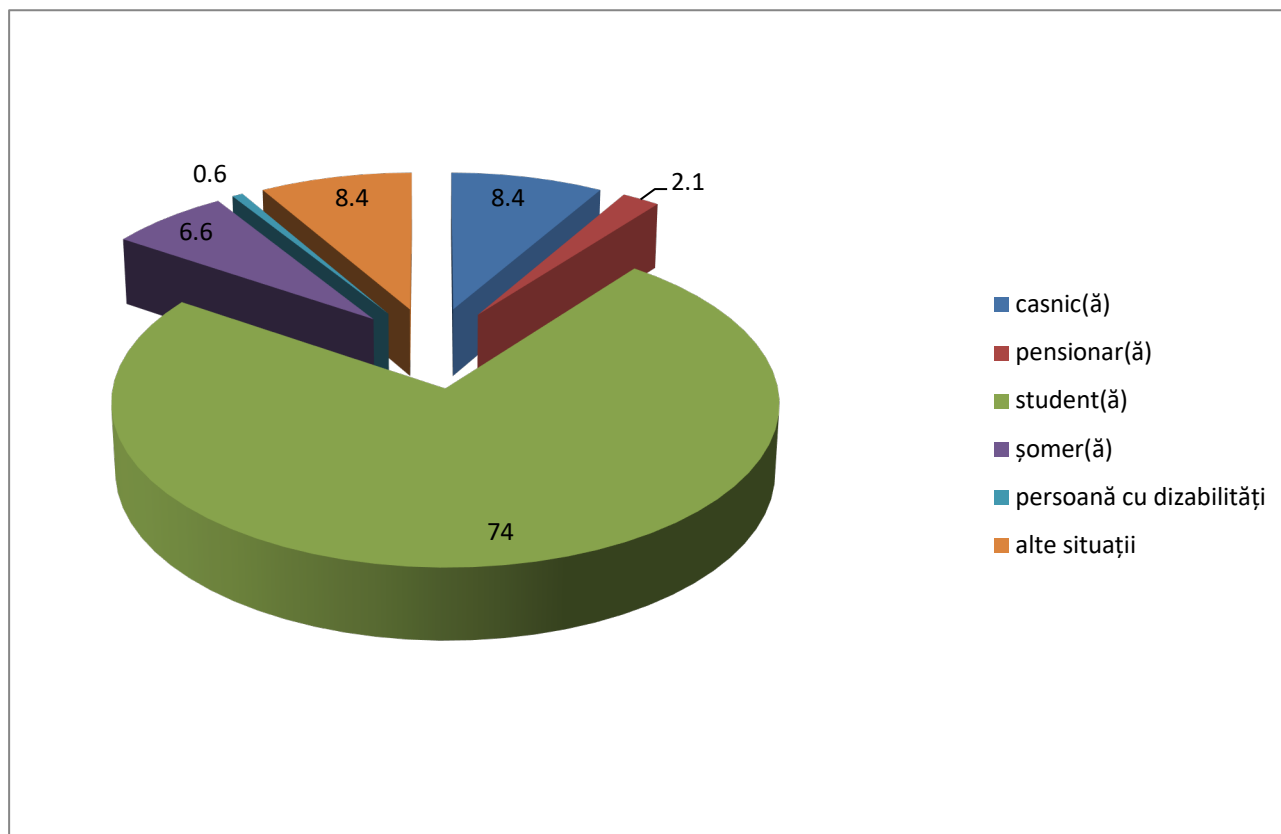

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Explicațiile pentru situația detaliată mai sus sunt explicate de graficul C9 de mai jos. Cei mai mulți dintre respondenți (74%) nu au muncit pentru că studiază. Alte motive importante sunt lipsa unei activități remunerate datorită statutului de casnic(ă) al respondenților sau datorită statutului de șomer(ă), deși, așa cum am văzut din datele furnizate de instituțiile publice, numărul persoanelor care beneficiază de indemnizație de șomaj în rândul migranților este foarte redus. Cifrele acestea ne reamintesc însă de importanța migrației de studii. Deși au fost depășiți ca pondere de cei care

au venit cu permis de muncă, studenții reprezintă una dintre cele mai importante, deschise și vizibile categorii de imigranți din România.

Grafic C9. Care este motivul pentru care respondenții lucrează mai puțin de 12 ore pe săptămână

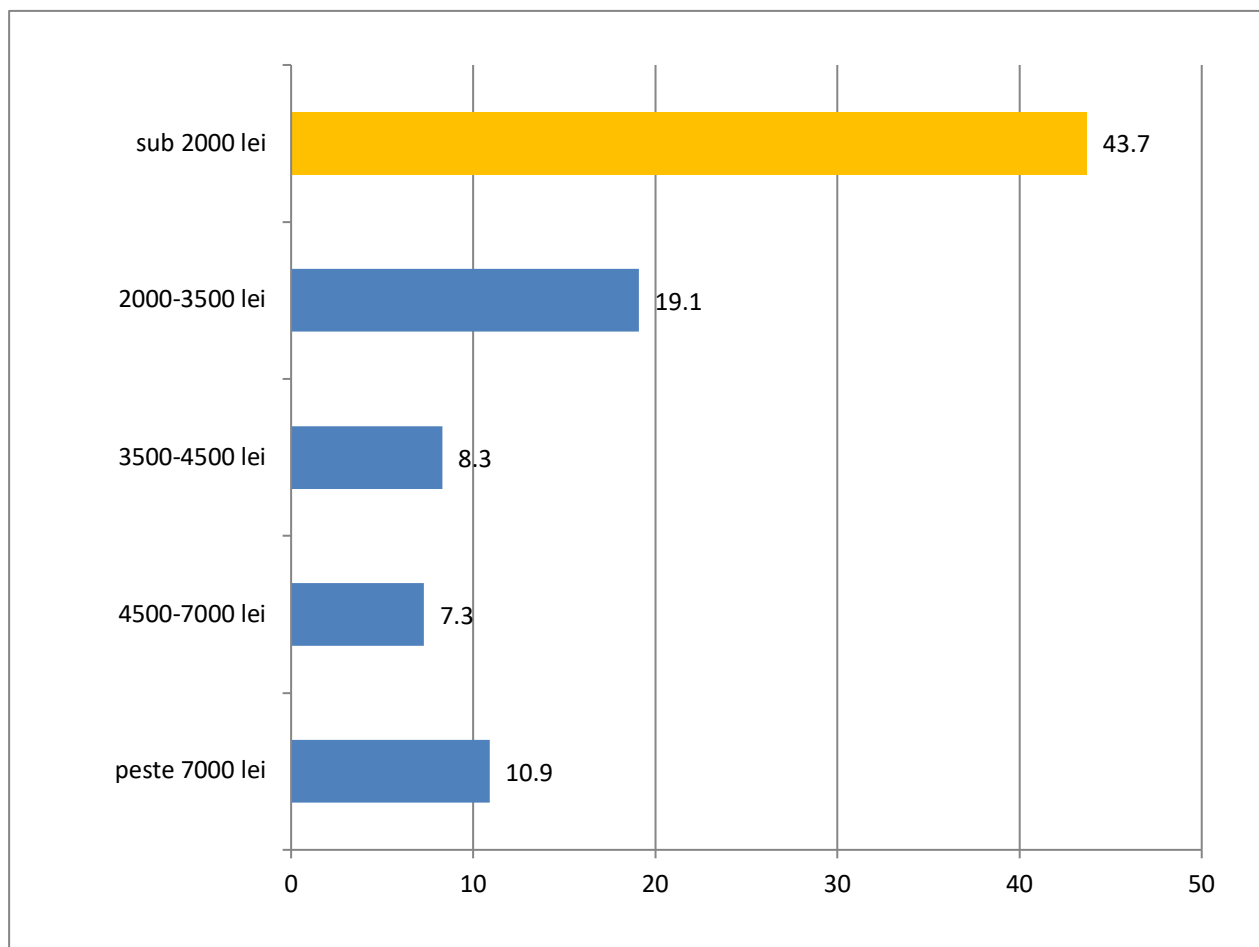
Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

În privința veniturilor, imigranții se situează oarecum asemănător cu restul populației din România. Deși **venitul mediu lunar net declarat de respondenți se situează peste media națională, cu peste 4150 de lei** (vezi Tabelul C4 din Anexe) față de valoarea de 3142 de lei cât era venitul mediu lunar net în România în august 2019 (INS 2019), atunci când ne uităm la distribuția veniturilor vedem că **peste 43,7% dintre respondenți înregistrează venituri sub 2000 de lei net pe lună, în timp ce 19,1% se situează în jurul salariului mediu pe economie din România.**

Conform distribuției veniturilor, într-o oarecare măsură **imigranții din România tind să fie la fel de polarizați în privința veniturilor lunare la fel ca restul populației.** Există un procent

semnificativ de persoane care obțin câștiguri peste media națională, în timp ce o majoritate relativă de 43,7 procente înregistrează venituri sub salariul mediu pe economie la nivelul anului 2019.

Grafic C10. Niveluri salariale și categorii de venit în rândul migrantilor din România

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

În ceea ce privește legătura dintre statutul migrantilor și regiunea de origine, am realizat o serie de analize bazate pe coeficienți de asociere, pentru a vedea dacă statutul respondenților și țara de origine (cetățean european, resortisant al țărilor terțe, refugiat, cetățean român) are vreun efect asupra experienței de muncă în România. Pentru aceste analize am utilizat coeficienții de contingență C a lui Pearson și coeficientul de corelație V a lui Cramer. Rezultatele de mai jos ne

arată că statutul de refugiat scade considerabil șansele ca o persoană să fi muncit 12 ore pe săptămână de la sosirea în România.

Tabel C2. Testarea asocierii dintre statutul respondentilor (cetățean european, resortisant al țărilor terțe, refugiat, imigrant cu cetățenie română) și experiența de muncă în România

	Phi value	Cramer's V	Sig.	N
BPI	0,017	0,17	0,0682	550
RTT	- 0,056	0,056	0,189	550
iEU	- 0,014	0,014	0,751	550
Imigrant cu cetățenie română	0,067	0,067	0,118	550

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Discuție

Spre deosebire de ediția anterioară din 2017, când majoritatea imigranților au venit în România pentru studii, în setul de date colectate în anul 2018, numărul celor care au venit în România să muncească, îl depășește pe cel al cărora au venit să studieze, și se poziționează imediat după cei care au venit pentru reîntregirea familiei (IGI 2018). Din punct de vedere al inserției pe piața muncii, aproximativ 22% dintre respondenți muncesc, putându-se observa o corelație negativă puternică între statutul de refugiat (Beneficiar de Protecție Internațională - BPI) și cel de cetățean european, și o corelație pozitivă între experiența de muncă și calitatea de resortisant al țărilor terțe (RTT) sau aceea de migrant cu cetățenie română (iEU).

La fel ca în 2017, grupul străinilor care muncesc în România are o situație mai precară decât restul populației locale. Spre deosebire de populația locală, majoritatea imigranților lucrează pe baza contractelor de muncă pe perioadă determinată. Aproape 60% dintre aceștia se află în această categorie, în timp ce în rândul muncitorilor locali, rata contractelor pe perioada determinată este una dintre cele mai mici din Uniunea Europeană. Majoritatea imigranților ocupă un loc de muncă în mediul privat, urmat imediat de sectorul public, imagine similară cu situația populației locale. În privința veniturilor, situația este ușor diferită față de anul trecut. Imigranții din cele patru categorii chestionate se deosebesc de restul populației românești prin venitul median mult mai mic și venitul mediu ușor mai mare, situație explicată prin polarizarea și inegalitatea veniturilor, cu

peste 43% dintre respondenți câștigând sub salariul mediu lunar net la nivel național în 2019 și cu aproximativ 20% câștigând mult peste salariul mediu lunar net.

Aceste cifre trebuie însă interpretate și prin prisma accesului migranților la alte surse de venit și la forme de suport material și social, similare cu cele ale societății gazdă. Migranții nu au în cele mai multe cazuri proprietăți sau surse de venit complementare și nici nu se pot bucura de sprijinul familial sau al rețelelor de prieteni. Privite în acest context, veniturile migranților nu sunt mari, aceștia locuind aproape în întregime în mediul urban unde cheltuielile curente sunt mult mai ridicate și având drept unică sursă de venit salariul lunar. Caracterul temporar al contractelor de muncă reprezintă o presiune în plus pentru stabilitatea financiară a acestora. Din păcate nu am putut să stabilim o legătură între venituri și regiunea de origine și statutul migranților. Diversitatea migrației din România este reflectată însă în polarizarea veniturilor. Respondenții acestui demers de cercetare se diferențiază puternic în funcție de venit, caracteristică care poate avea un impact semnificativ asupra integrării și statutului socio-economic din noua societate gazdă. Pentru a putea obține rezultate relevante în privința integrării imigranților pe piața de muncă din România este nevoie de reluarea acestor cercetări și realizarea de studii longitudinale care să surprindă evoluția socio-economică a migranților în timp.

Bibliografie

Bertossi, Christophe. 2008. The Regulation of Migration. A Global Challenge. *Politique étrangere* Vol. 5 Special Issue, CAIRN, Institut français des relations internationales, pp.189-202, <https://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2008-5-page-189.htm>.

Engbersen, Godfried, Okólski, Marek, Black, Richard și Cristina Panțîru. 2010. Working out a way from East to West: EU enlargement and labour migration from Central and Eastern Europe. În Richard Black, Godfried Engbersen, Marek Okólski și Cristina Panțîru (editori) *A Continent Moving West? EU Enlargement and Labor Migration from Central and Eastern Europe*, Amsterdam: Amsterdam University Press, IMISCOE, pp. 7-22.

Engbersen, Godfried, Snel, Erik și Jan de Boom. 2010. 'A van full of Poles': Liquid migration from Central and Eastern Europe. În Richard Black, Godfried Engbersen, Marek Okólski și Cristina Panțîru (editori) *A Continent Moving West? EU Enlargement and Labor Migration from Central and Eastern Europe*, Amsterdam: Amsterdam University Press, IMISCOE, pp. 115-140.

European Commission – DG Home. 2013. Using EU Indicators for Immigrant Integration. Bruxelles: Migration Policy Group.

Inspectoratul General pentru Imigrări. 2018. Numărul Cetățenilor Străini (BPI, RTT și iEU) Stabiliți Legal în România la 31.12.2017. Date furnizate de Biroul Date Statistice a Inspectoratului General pentru Imigrări din România.

IOM. 2018. World Migration Report, Disponibil la: <https://www.iom.int/wmr/world-migration-report-2018>, accesat 23.01.2019.

Larionescu, Andra Letiția Jacob. 2012. Migrants' housing in the homeland. A case study of the impact of migration on a rural community: the village of Marginea, Romania, *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology* 3 (2), pp. 81-95.

Lodovici, Manuela S. 2010. Making a Success of Integrating Immigrants in the Labor Market, Discussion Paper November 2010, Istituto per la Ricerca Sociale, Roma.

Migration Data Portal & UNDESA. 2017. Immigration and Emigration Statistics: International Migrant Stocks, Disponibil la: <https://migrationdataportal.org/themes/international-migrant-stocks>, accesat 19.01.2019.

OECD. 2015. Indicators of Immigrant Integration 2015. SETTLING IN. Disponibil la http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2015-settling-in_9789264234024-en, accesat 19.01.2019.

Piore, Michael J. 1979. Birds of Passage. Migrant Labor and Industrial Societies. Cambridge: Cambridge University Press.

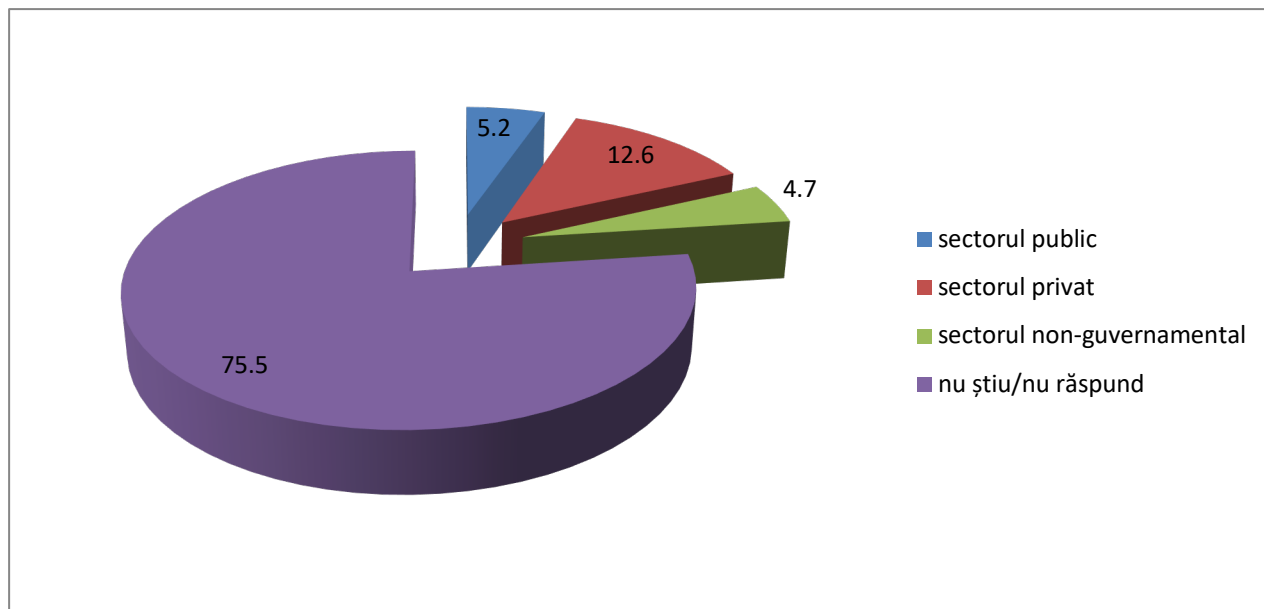
Sandu, Dumitru. 2010. Modernising Romanian society through temporary work abroad. În Richard Black, Godfried Engbersen, Marek Okólski și Cristina Panțîru (editori) *A Continent Moving West? EU Enlargement and Labor Migration from Central and Eastern Europe*, Amsterdam: Amsterdam University Press, IMISCOE, pp. 271-287.

Vlase, Ionela. 2013. 'My Husband is a Patriot!': Gender and Romanian Family Return Migration from Italy, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 39 (5), pp. 741-758, DOI:10.1080/1369183X.2013.756661.

Vollmer, Bastian. 2011. Irregular Migration in the UK: Definitions, Pathways and Scale, COMPAS, University of Oxford.

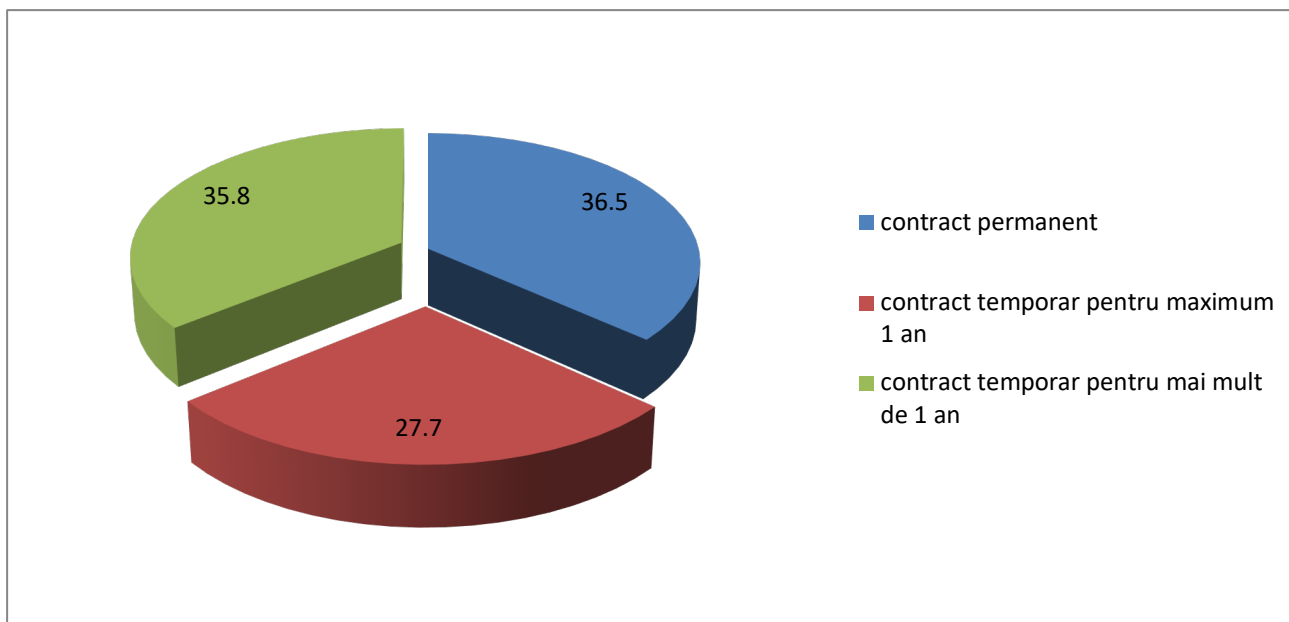
Anexe

Grafic C5. Procentul respondenților care lucrează în sectorul public, privat și non-guvernamental

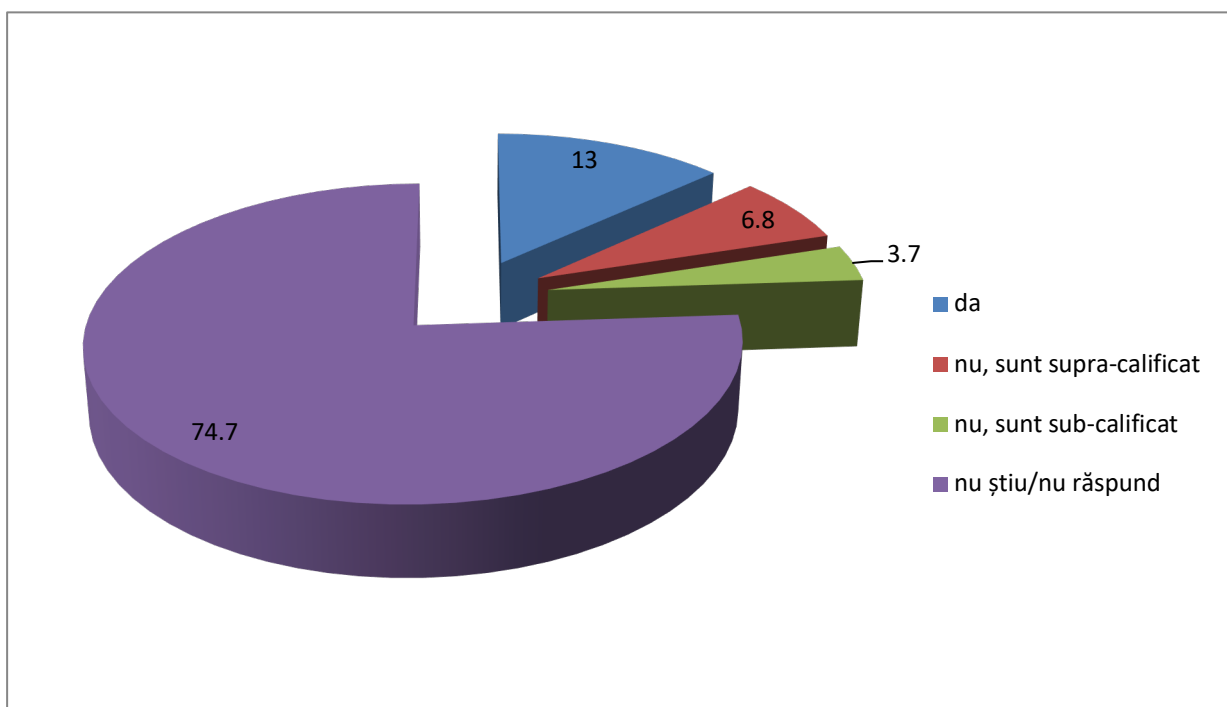
Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Grafic C6. Tipul contractului de muncă

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Grafic C7. Procentul respondenților a căror loc de muncă corespunde cu nivelul de calificare

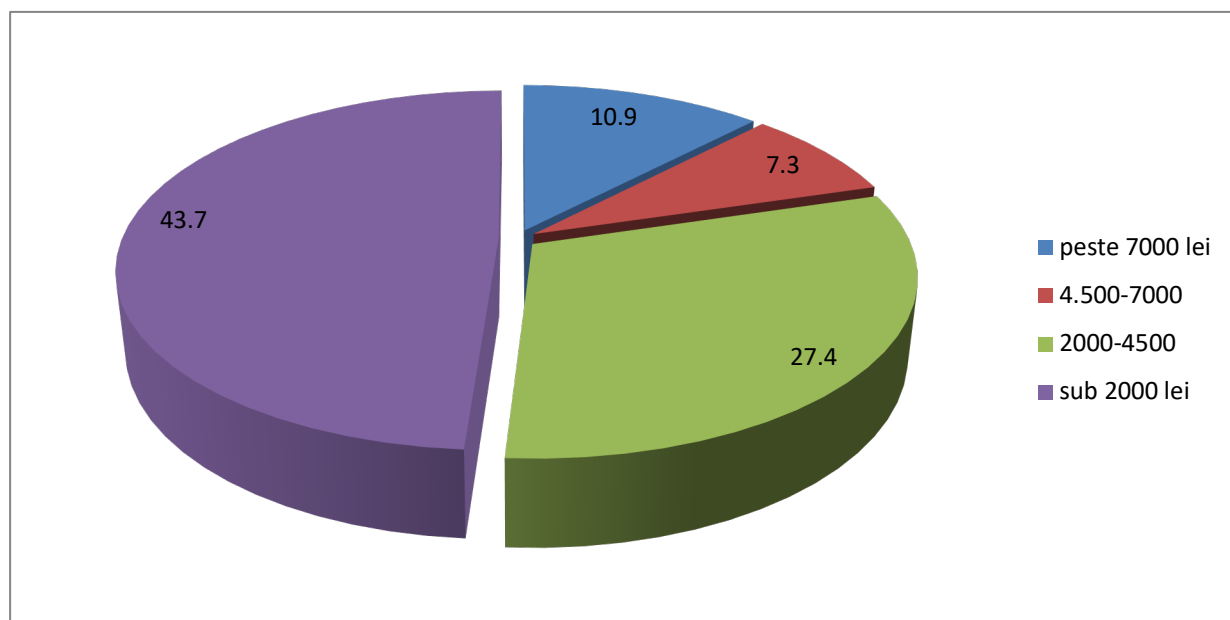
Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Tabel C3. Venitul mediu lunar net

Care este venitul dumneavoastră lunar net(în RON)?		
N	Date valide	210
	Date lipsă	435
Medie		4153.3
Abatere standard		7689.367

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Grafic C11. Niveluri de venit și categorii de venit reorganizate

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

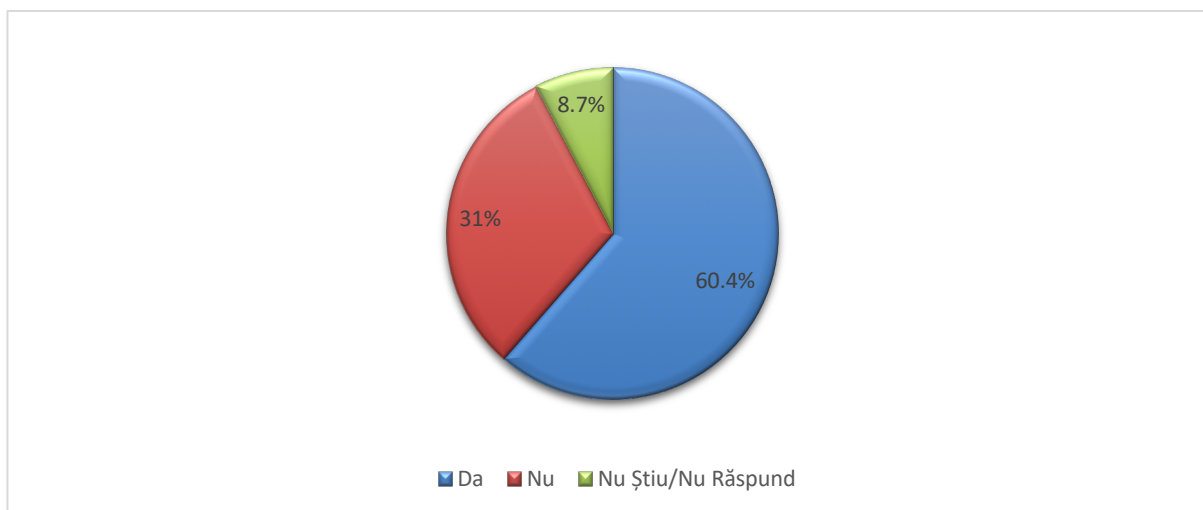
4. Educație

Andreea Vornicu și Carmen Greab

Educația reprezintă una din dimensiunile cel mai des invocate în spațiul public în contextul integrării imigranților. Acest fapt nu este surprinzător în contextul în care educația este adusă ca argument de majoritatea actorilor implicați în dezbaterile despre cum are loc integrarea imigranților. De exemplu, unele studii arată că atât copiii cât și adulții care urmează diverse forme de educație în țara gazdă sau care reușesc să își echivaleze studiile au o șansă mai mare să se integreze în societatea țării gazdă, să își găsească mai ușor un loc de muncă și să aibă un trai mai bun (OECD 2015). Adeseori, în discursurile de factură conservatoare, apare însă îngrijorarea că imigranții au dificultăți în procesul de integrare pentru că au un nivel de educație mult mai scăzut față de cel al persoanelor din țara gazdă.

Datele folosite în acest capitol au fost colectate atât de la autorități publice la nivel național și regional, județean sau local, cât și direct de la imigranți prin intermediul unui chestionar. Similar cu rezultatele studiului din 2018, rămâne o constantă faptul că cei mai mulți respondenți ai sondajului național declară că fie vin în România pentru a studia, fie odată ajunși aici, își continuă studiile. Astfel, **peste 60% dintre respondenți au declarat că sunt înscriși într-o formă de educație în România în sensul larg al termenului.**

Grafic D1. Înregistrarea în forme de educație sau training în anul 2018

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Aceste date se corelează și cu informațiile furnizate de către Inspectoratul General pentru Imigrări și prezentate pe larg în capitolul 2 - Context General. Astfel, dacă ne uităm la motivul mutării în România și la distribuția pe regiuni a imigranților, observăm că persoanele care vin pentru studii în România sunt grupate în zona orașelor mari sau în centre universitare importante. Mai mult, și o parte din persoanele care obțin permis de ședere pentru reîntregirea familiei sau pentru muncă, se înscriu în diverse forme de educație, fie că este vorba de cursuri universitare sau programe de conversie profesională sau poate cursuri de limba română.

Tot în acest context merită menționată și distribuția pe categorii de imigranți. Astfel, dintre cei care sunt înscriși în forme de învățământ în România, **cei mai mulți sunt resortisanți ai țărilor terțe sau RTT – 35,3%, fiind urmați de către cetățeni ai Uniunii Europene – 10,85% și persoane născute în afara României dar cu cetățenie română – 9,45%**. Chiar dacă **beneficiarii de protecție internațională (BPI) apar în procentaje mici în această distribuție – 4,8%**, trebuie subliniat faptul că numărul total al acestora este redus în România, iar **cei mai mulți dintre ei sunt înscriși la cursurile de limba română**.

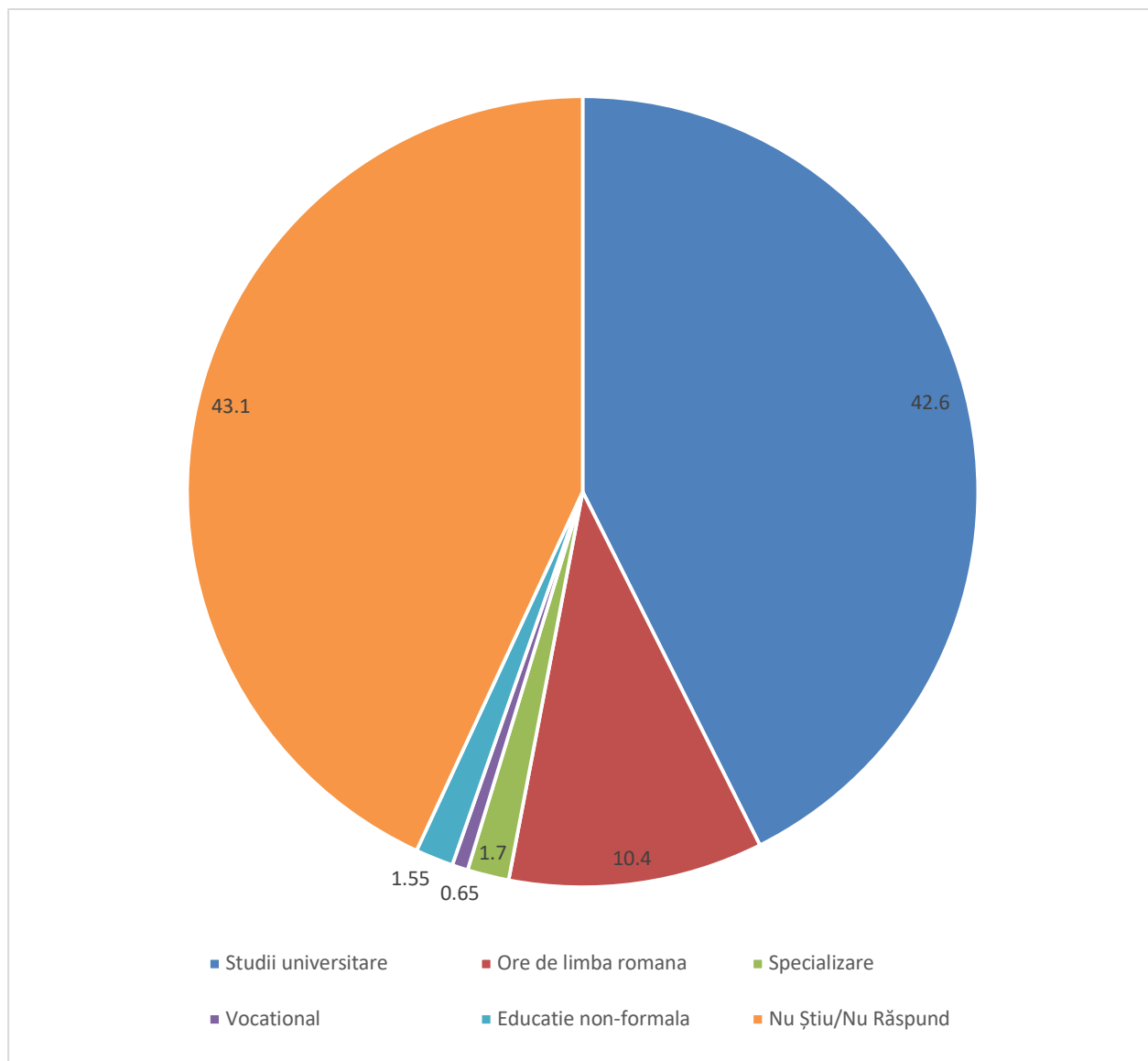
Tabel D1. Distribuția pe categorii de imigranți

Înscriși Educație/Training	Deține cetățenie română	Cetățean UE	RTT	BPI
Da	9,45%	10,85%	35,3%	4,8%
Nu	4,4%	4,4%	18,1%	4,1%

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

În ceea ce privește tipul de educație sau forma de instruire, cei mai mulți imigranți care sunt înscriși într-o formă de învățământ din România urmează cursuri universitare, **43% dintre aceștia declarând că frecventează în prezent cursuri universitare** în România (licență, masterat sau doctorat). O altă parte importantă a respondenților fie s-au înscris la cursuri de limba de română, fie sunt înscriși în anul pregătitor înaintea începerii cursurilor universitare sau beneficiază de cursurile gratuite oferite de către ONG-uri sau de către Inspectoratele Școlare.

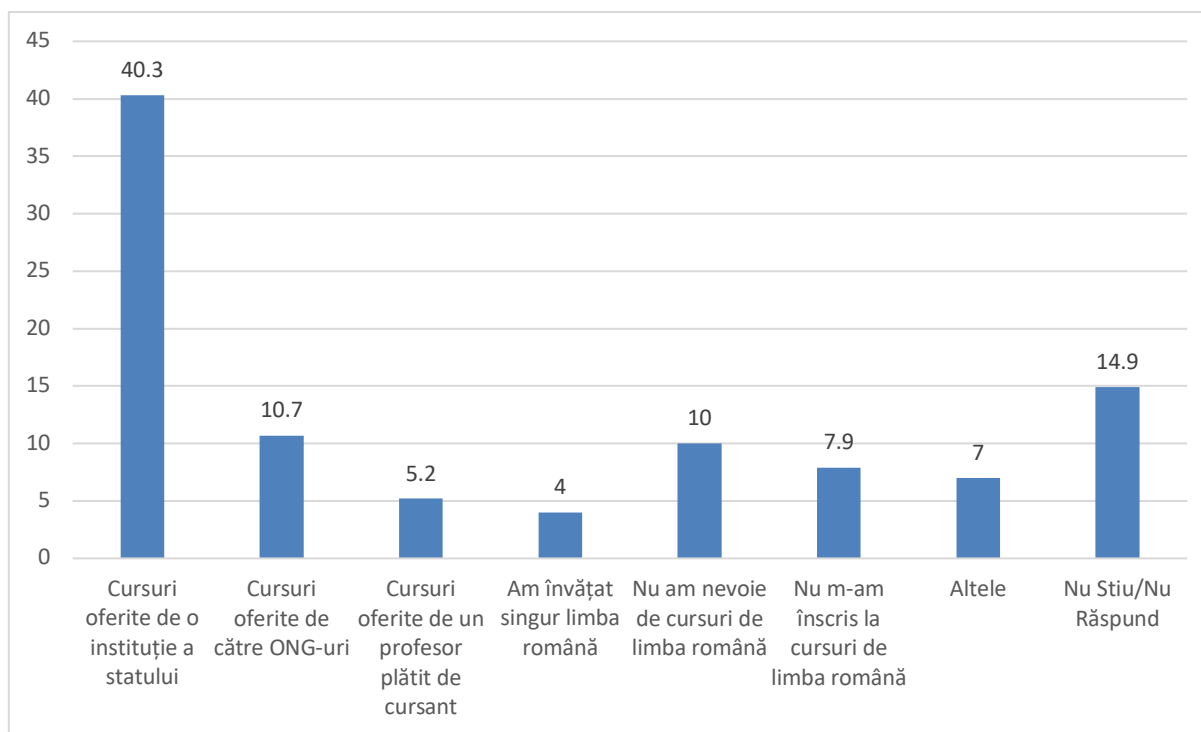
Grafic D2. Forma de educație aleasă de către imigranți în 2018

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Un procent mai mic (1,7%) urmează diverse forme de specializare, precum rezidențiate sau cursuri de specializare în muncă. Doar 2% dintre imigranți urmează cursuri de factură vocațională și non-formală, oferită de către ONG-uri sau alte instituții abilitate. Trebuie menționat de asemenea faptul că o parte importantă dintre respondenți (43,1%) nu au dorit să ofere detalii despre tipul de educație sau forma de instruire pe care o urmează în România sau nu urmează în acest moment forme de studii.

Grafic D3. Înscrierea pentru cursurile de limba română 2018

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Important de discutat tot în acest context este și distribuția pe regiuni în funcție de tipul de educație urmat. Astfel, **cei mai mulți imigranți care urmează cursurile universitare se află în Regiunea 1⁶**, fiind urmați de cei din Regiunile 4 și 3. Aceste informații trebuie nuanțate întrucât aceste regiuni înglobează cele mai importante universități din România. Tot în acest context, peste 50% din respondenții care locuiesc în Regiunea 3 au refuzat să ofere informații despre tipul de educație pe care îl urmează, însă datele oficiale IGI arată că cele mai multe permise pentru educație au fost eliberate pentru această zonă (vezi capitolul Context General). Una dintre potențialele explicații pentru numărul mare de permise pentru educație eliberate pentru Regiunea 3 este dată de faptul că mulți cetățeni din Republica Moldova, de exemplu bursieri ai statului român, vin la studii liceale

⁶ Regiunea 1 - București, Ilfov, Prahova, Buzău, Dâmbovița, Argeș, Vâlcea, Gorj, Brașov, Covasna, Giurgiu, Călărași, Ialomița, Teleorman, Olt și Dolj

Regiunea 4 - Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Cluj, Bistrița Năsăud, Mureș, Harghita, Sibiu și Alba

Regiunea 5 - Timișoara, Arad, Bihor, Hunedoara, Mehedinți și Caraș-Severin

Regiunea 2 - Galați, Vrancea, Bacău, Vaslui, Brăila, Tulcea și Constanța

Regiunea 3 - Suceava, Botoșani, Iași, Piatra Neamț

și universitare în România, cu precădere în zona Moldovei, cum ar fi județele Iași și Galați⁷. Interesant este și faptul că în **Regiunea 4 sunt cei mai mulți respondenți care urmează cursuri de limba română**, fie oferite de ONG-uri, fie de către universități, sub forma anului pregătitor.

Tabel D2. Distribuția pe regiuni a tipului de educație urmat, 2018

Ce tip de educație/instruire/specializare urmați în prezent?	Regiunea 1	Regiunea 2	Regiunea 3	Regiunea 4	Regiunea 5
Studii universitare	133	20	33	72	17
Ore de limba română	13	5	14	30	5
Specializare	3	0	3	4	1
Vocațional	0	1	0	2	1
Educație non-formală	3	2	3	2	0
Nu Știu/Nu Răspund	89	26	63	79	21

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Referitor la datele despre înregistrarea imigranților în sistemul de educație din România, **din cele 42 de Inspectorate Școlare Județene existente în România, doar 17 au răspuns demersului nostru** de colectare a datelor privind numărul cetățenilor străini înregistrați în sistemul de educație.

Dintre județele care au furnizat date privind numărul de elevi străini, trebuie amintite județele Cluj, Brașov, Sibiu, Timiș, Vaslui, Botoșani și Dâmbovița. Inspectoratele aferente acestor județe înregistrează și raportează datele privind cetățenii străini care sunt înmatriculați în diverse forme educaționale, în special din categoria RTT (resortisanți ai țărilor terțe). Dintre aceste județe, este important de menționat faptul că cele din vestul țării (Cluj, Brașov, Sibiu, Timiș) raportează cei mai mulți cetățeni membri ai Uniunii Europene înregistrați în sistemul educațional (gimnaziu, liceu).

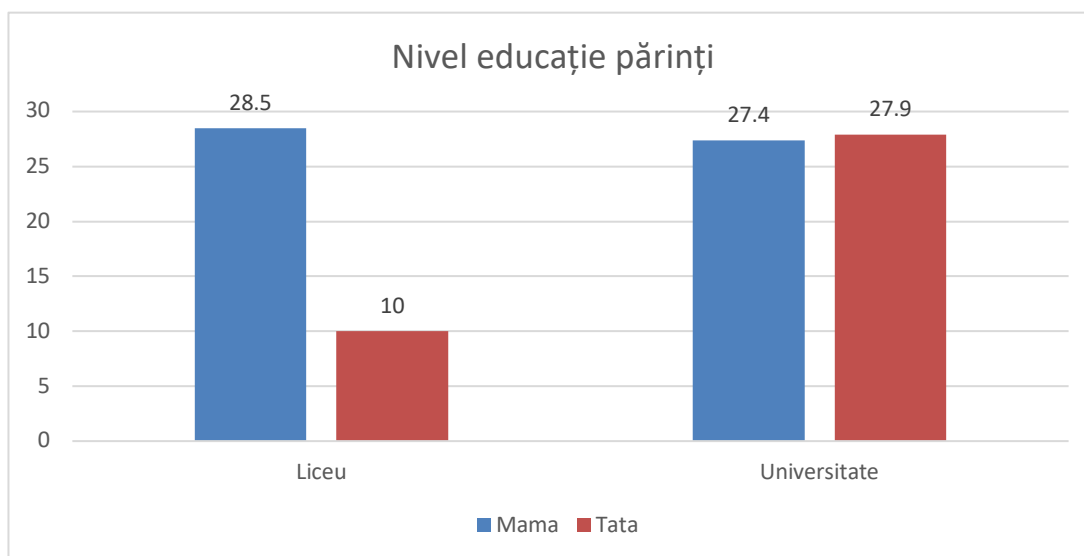
În plus, în aceste județe, sunt înregistrați și un total de 21 de beneficiari de protecție internațională (BPI), cel mai mare număr fiind în Timiș – 13. Cu toate acestea, datele trebuie interpretate cu

⁷ Pentru mai multe informații despre programul de burse oferit de statul Român, vezi rapoartele RoAID – Agenția de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare.

precauție. De exemplu, Inspectoratul Școlar din Sălaj a transmis faptul că în acest județ nu există „niciun” elev străin, ci doar elevi din Republica Moldova. Alte inspectorate au spus că nu colectează astfel de date. Aceste răspunsuri indică faptul că **nu există o practică unitară la nivel de inspectorate**, și nici conceptele nu sunt operaționalizate în aceeași manieră în toate instituțiile statului.

Literatura de specialitate arată faptul că educația părinților reprezintă un predictor bun și pentru educația copiilor. Astfel, cu cât părinții au un nivel de educație mai ridicat sau înțeleg importanța educației, cu atât și copiii lor au șanse mai ridicate la educație. Mai mult, părinții educați investesc și mai mult timp și bani pentru viitorul copiilor lor, elemente ce se traduc în reușită școlară (Davis-Kean 2005). Referitor la datele colectate în cadrul acestui studiu, aproximativ 30% dintre părinții respondenților sunt absolvenți de universitate, iar 28,5% (cazul mamelor) au studiile liceale finalizate. Aceste date arată faptul că educația a fost valorizată și de către părinții imigranților. Astfel, cu cât părinții sunt mai educați, în special mamele, cu atât și copiii au șanse mai mari de a valoriza educație. Acest fapt e subliniat și de numărul mare de respondenți care sunt înrolați în forme de educație sau vin în România pentru a-și continua studiile. Mai mult, informațiile subliniază faptul că profilul imigrantului din România (64% dintre respondenți) trebuie analizat și din perspectiva dimensiunii „educație”.

Grafic D4. Nivelul de educație al părinților imigranților

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Bibliografie

Davis-Kean, Pamela E. The influence of parent education and family income on child achievement: the indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of family psychology* 19, 2(2005): 294.

OECD. 2015. Indicators of Immigrant Integration 2015. SETTLING IN. Disponibil la http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2015-settling-in_9789264234024-en, accesat 19.01.2019.

5. Identitate și cetățenie activă

Bogdan Radu

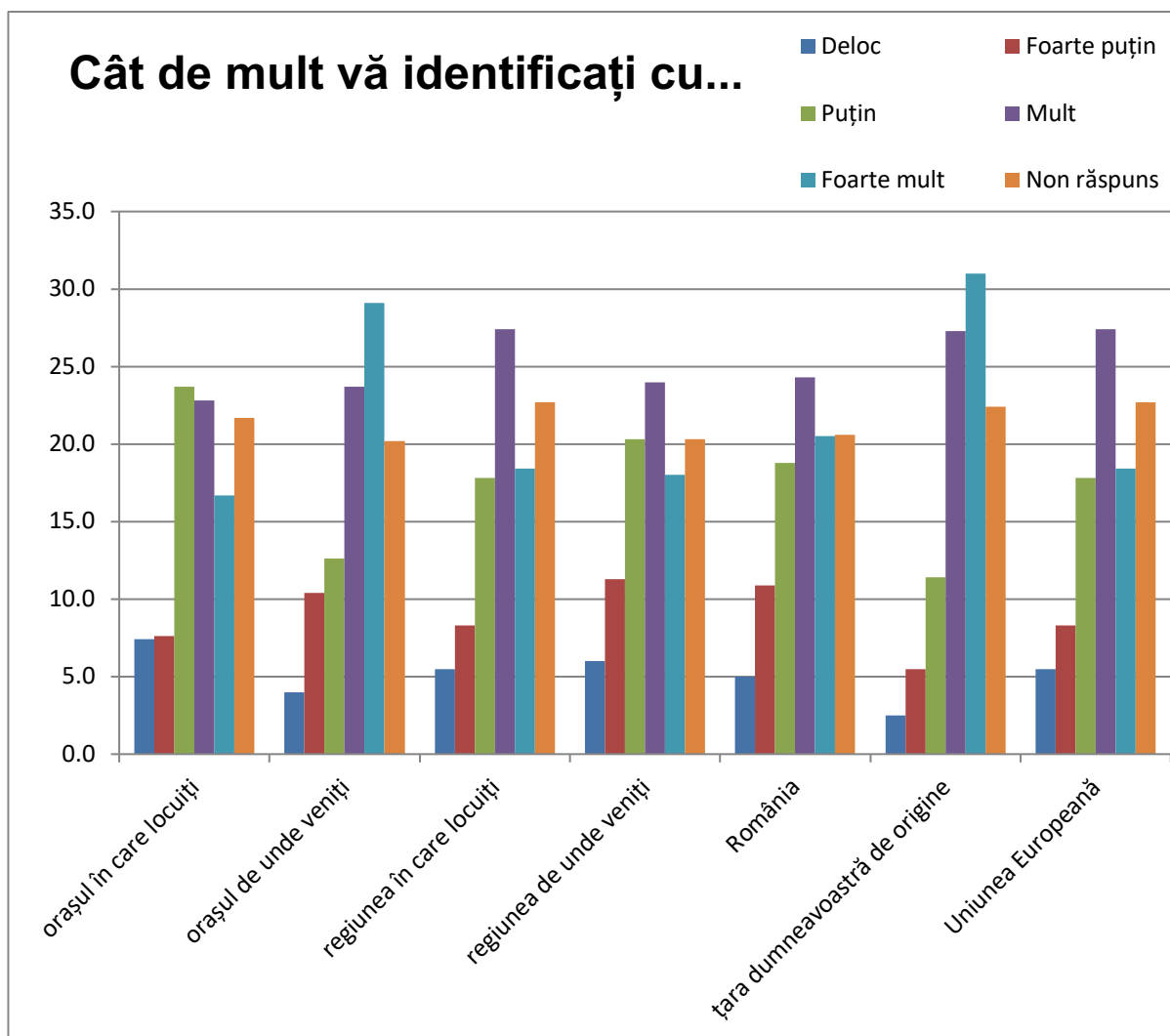
Acest capitol se bazează pe datele obținute în urma unei anchete sociologice pe un eșantion de 645 de migranți care locuiau în România în 2018. Scopul principal al acestei analize este de a prezenta modurile în care migranții care trăiesc în România își păstrează și reconfigurează identitatea în contextul procesului migrației. Eșantionul cuprinde patru categorii de migranți: beneficiari de protecție internațională, resortisanți ai țărilor terțe, imigranți din alte țări ale Uniunii Europene/Spațiului Economic European și imigranți care au dobândit deja cetățenie română. Analiza se concentrează pe studiul a două chestiuni inter-relaționate: identitatea și cetățenia activă.

În cadrul identității, accentul cade pe modurile în care migranții păstrează aspecte ale identității lor etnice, religioase și culturale, în contextul peisajului identitar specific statului gazdă, incluzând învățarea limbii române. Mai mult, este interesant de urmărit și fenomenul transnaționalismului, care implică natura și intensitatea legăturilor pe care migrantul le păstrează cu comunitatea sa din statul de origine. Astfel, o măsură a transnaționalismului poate fi contribuția financiară la bunăstarea membrilor familiei rămași acasă, prin intermediul remiterilor financiare, dar și păstrarea legăturii afective cu aceștia sau participarea la acțiuni civice care privesc situația politică sau socială din țara de origine.

Din perspectiva cetățeniei active, dat fiind că în România persoanele fără cetățenie nu au drept de vot la alegerile parlamentare și prezidențiale din România, implicarea în organizații voluntare este cea mai relevantă măsură a implicării cetățenești a migranților. Din punctul de vedere al integrării lingvistice, **peste 40% dintre cei intervievați au urmat cursuri gratuite de limbă română oferite de către o instituție din sistemul educațional, iar peste 10% pe cele oferite de organizații nonguvernamentale.** Este evident că aceste cursuri - cele mai multe organizate de către sistemul de educație public - reprezintă oportunități importante pentru migranții care doresc să aibă un loc de muncă și să se integreze în societatea românească.

De altfel, informațiile prezentate în graficul E2 confirmă faptul că, **la serviciu și în discuțiile cu prietenii, limba folosită cel mai frecvent este cea română.** De asemenea, limba română este folosită și la ascultarea radioului sau urmărirea televizorului, **limba maternă fiind, în schimb, cel mai adesea folosită în contextul familial și pentru parcurgerea presei scrise.**

Grafic E1. Dimensiuni ale identității în rândul migrantilor

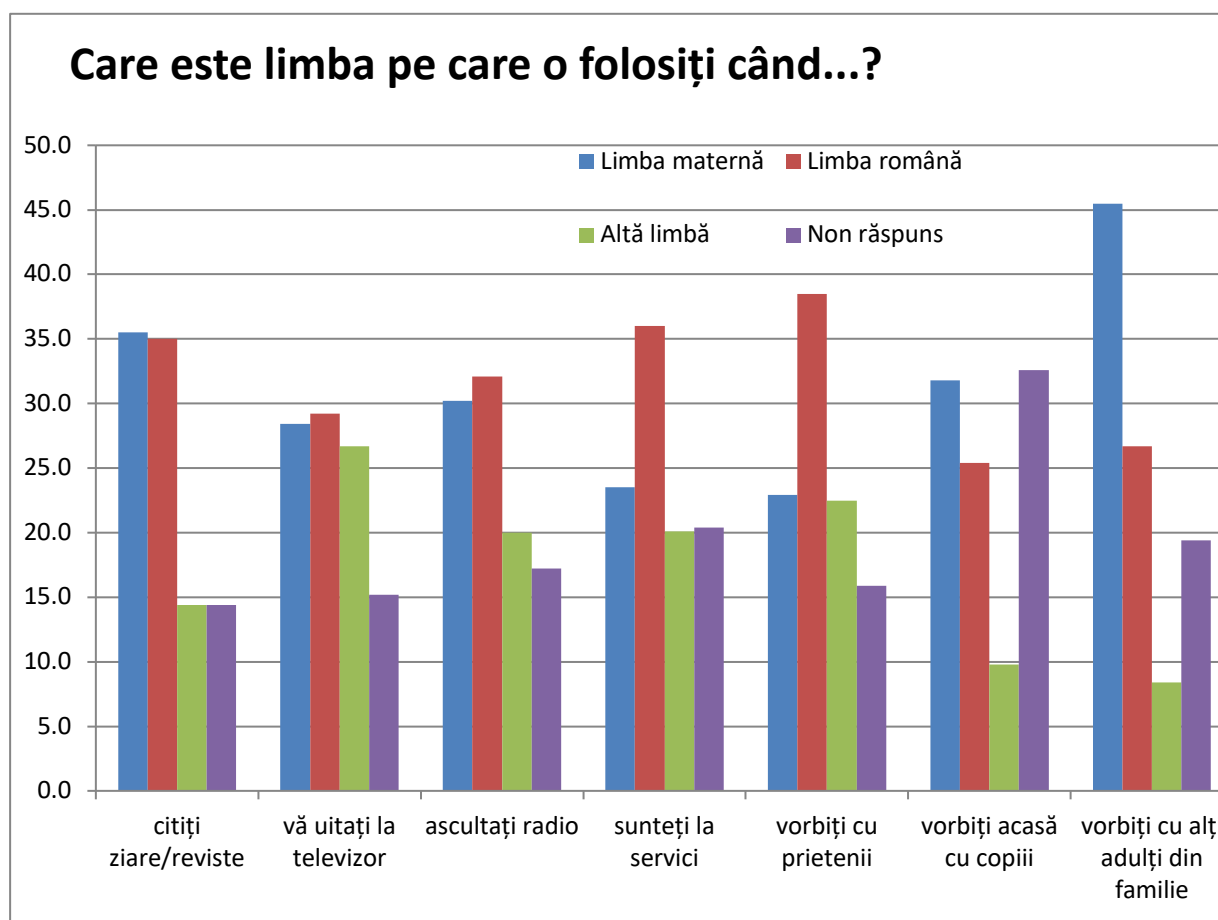

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Realizând o comparație între respondenții care au dobândit cetățenia română și cei care nu au dobândit-o, din perspectiva folosirii limbii române, datele de sondaj arată că cei dintâi folosesc limba română în mai multe contexte de interacțiune și în proporție mai ridicată decât ceilalți. Acest rezultat ar putea fi influențat de faptul că o parte din respondenții care au dobândit cetățenia română sunt din Republica Moldova, iar, în acest caz, limba lor maternă este de multe ori limba română. Datele arată că **persoanele fără cetățenie română sunt mai frecvent înscrise în programe de învățare a limbii**, oferite atât de sistemul public cât și de societatea civilă. De asemenea, există o diferență marcantă între femei și bărbați din perspectiva folosirii limbii române: **procentul din**

rândul femeilor care aleg să folosească limba română în diferite situații este adesea semnificativ mai ridicat decât cel înregistrat în rândul bărbaților. Mai mult, diferența cea mai semnificativă se regăsește în cadrul folosirii limbii române în comunicarea cu propriii copii, 36,3% dintre respondente alegând limba română, spre deosebire de doar 14,2% dintre respondenți. Acest rezultat sugerează probabil tendința sau capacitatea mai pronunțată înspre integrare în rândul femeilor. Este important de menționat faptul că dintre respondentele femei 23,4% au cetățenie română, pe când proporția în rândul bărbaților este de 4,9%, ceea ce poate explica diferența în integrare lingvistică între femei și bărbați. Acest rezultat este confirmat și de diferența semnificativă dintre femei și bărbați în ceea ce privește planurile de viitor – aproape 55% dintre femei doresc să rămână în România, pe când mai puțin de 30% dintre bărbați au aceleași planuri.

Grafic E2. Integrarea lingvistică a migrantilor

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Transnaționalismul este un aspect important al procesului migrației, reprezentând modurile în care se păstrează legătura cu țara și comunitatea de origine. După cum se poate observa în graficul E3, **marea majoritate a migranților din România păstrează legături strânse cu țările de unde provin**, fie prin menținerea contactului cu persoane care au rămas acasă, fie urmărind știrile referitoare la țările de origine, sau vorbind cu cunoscuți despre acestea.

În contrast, **este foarte mic numărul celor care trimit bani acasă, sau care se implică politic – prin semnarea de petiții sau participarea la proteste referitoare la situația politică din țările lor de origine**. Este interesant (dar și previzibil) faptul că migranții din România nu sunt implicați semnificativ în procesul remiterilor, care, în cele mai multe contexte de migrație economică, este unul central, și una din motivațiile principale ale procesului de migrație.

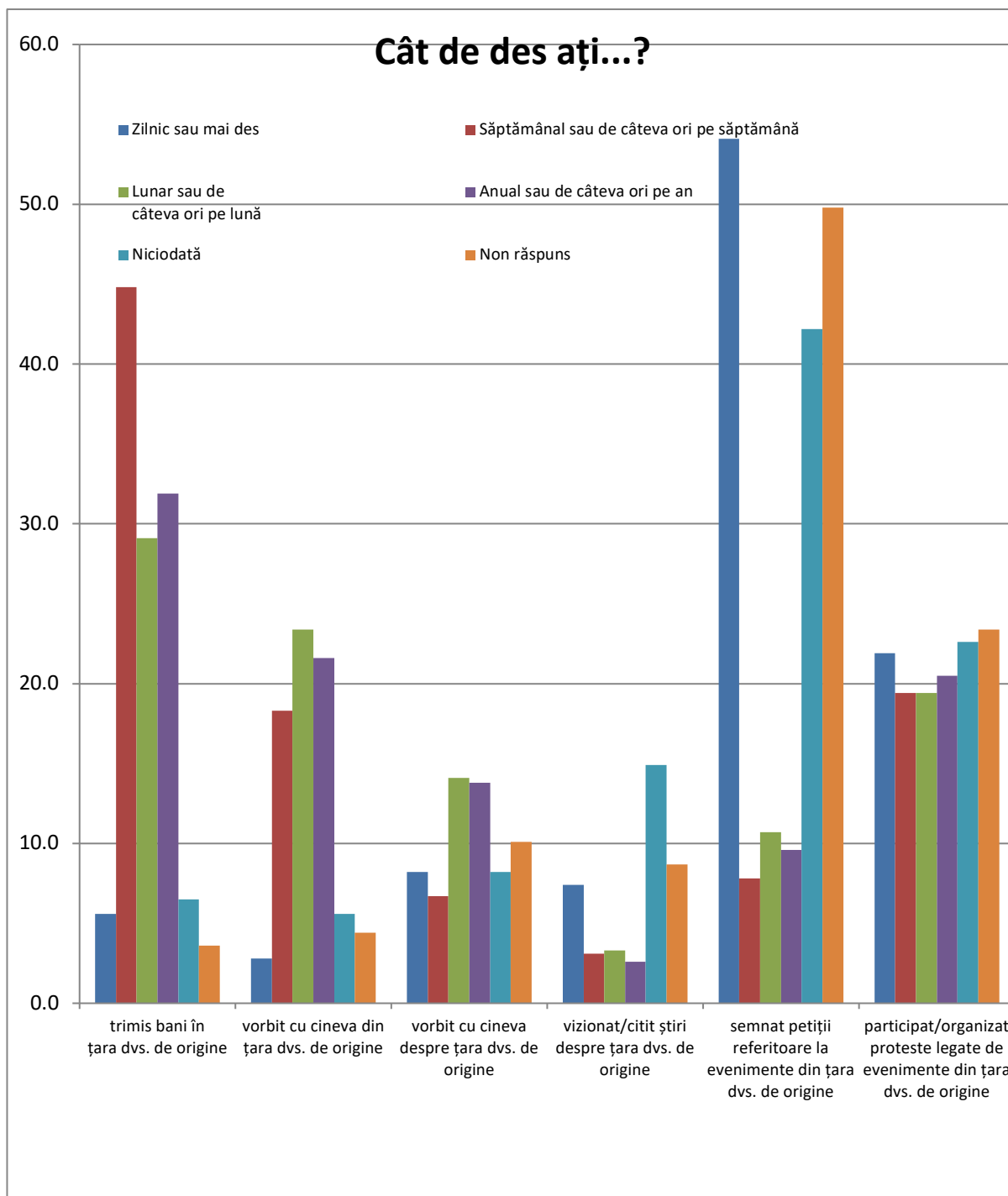
Dacă se face **distincția între respondenții care au dobândit deja cetățenia română și ceilalți, ultimii sunt mai activ implicați în păstrarea contactului cu cei rămași acasă**. Acest rezultat este confirmat și de faptul că persoanele aparținând categoriei RTT sunt mai implicați în discuțiile despre țara lor de origine, în comparație cu cei care au cetățenie română sau a unui stat UE. De asemenea, este interesant de menționat faptul că, în contextul păstrării legăturii cu țara de origine, femeile sunt mai degrabă cele care călătoresc acasă și păstrează contactul permanent cu cei rămași în țara de origine, pe când bărbații sunt, mai degrabă implicați în activități civice referitoare la țara de origine, și în remiteri.

De altfel, doar o minoritate a migranților din România se implică politic sau civic în chestiuni care privesc țara lor de origine (cum ar fi votul, sau voluntariatul în organizații nonguvernamentale) așa cum arată graficul E4. Singura măsură a transnaționalismului în care aceștia se implică semnificativ sunt vizitele acasă, peste 30% din respondenți afirmând că au fost în vizită de mai multe ori. Nu există diferențe semnificative între respondenții care au dobândit cetățenie română și ceilalți din perspectiva implicării civice fie referitoare la situația din țara de origine, fie din România.

În ceea ce privește planurile de viitor ale migranților, **aproape 40% dintre aceștia doresc să rămână în România, iar peste 20% ar dori să se întoarcă în țara de origine**. Deși se discută mult pe tema României ca țară de tranzit în parcursul migranților, doar 23,9% dintre respondenți au afirmat că doresc să migreze într-o altă țară. Desigur, răspunsul la această întrebare poate fi

influențat și de chestiuni de dezirabilitate socială, respondentul fiind uneori mefient în exprimarea preferințelor sale, preferând să ofere răspunsul pe care-l crede preferat de către intervievator.

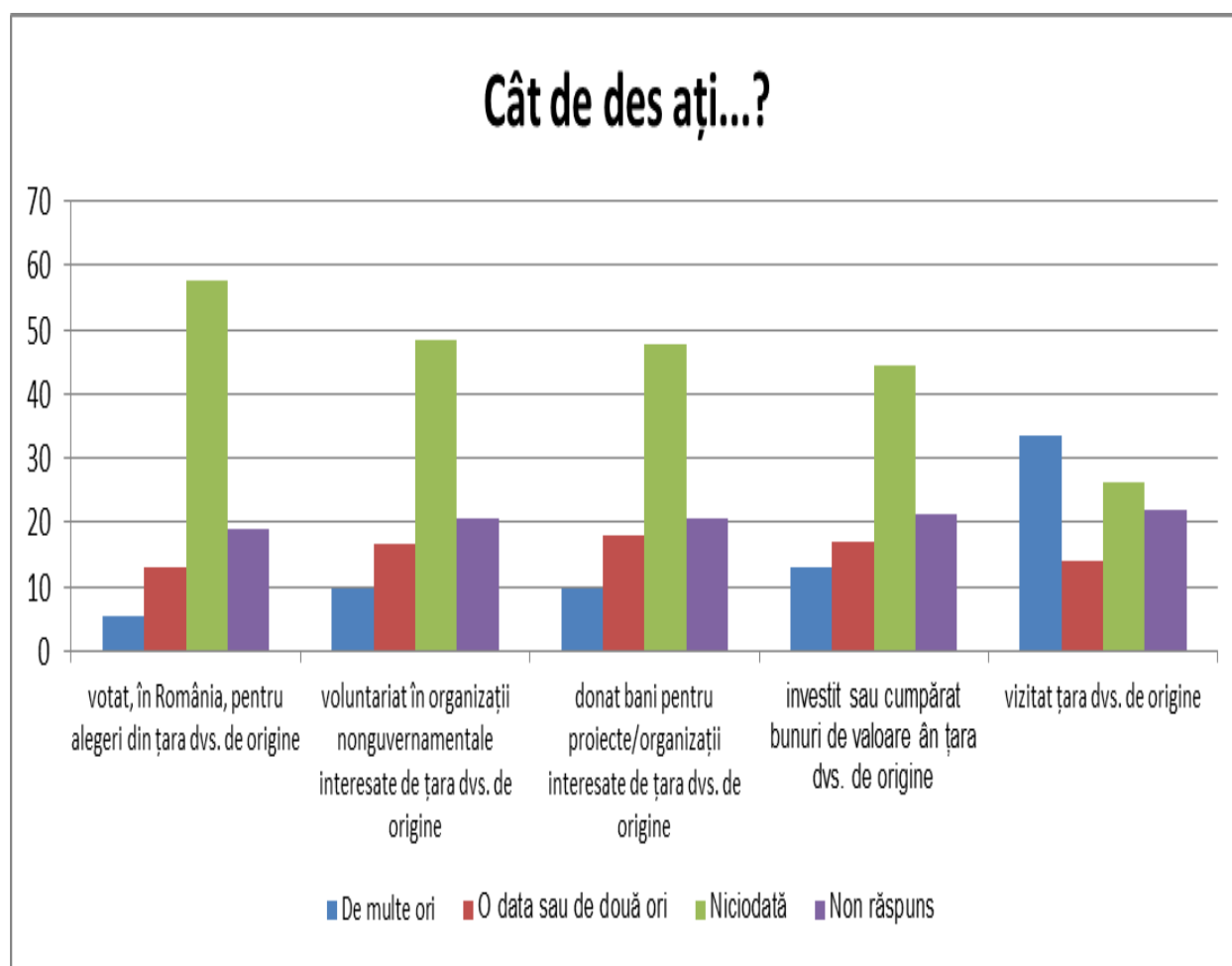
Grafic E3. Dimensiuni ale transnaționalismului în rândul migrantilor

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Peste 30% dintre respondenți au locuit deja într-o altă țară decât cea de origine, având deci o oarecare experiență a migrației, ceea ce sugerează ca intenția de a rămâne în România ar putea fi sinceră. De asemenea, aproximativ 20% dintre cei intervievați au cetățenie română, iar dintre aceștia, aproximativ trei sferturi au afirmat că doresc să rămână în România, pe când procentul celor care nu au cetățenie română dar doresc să rămână în România este de doar 40%. Cu siguranță, dobândirea cetățeniei române este un factor important în luarea deciziei de a rămâne aici, întrucât implică un statut și drepturi comparabile cu ale populației autohtone.

Grafic E4. Cetățenie activă în context transnațional

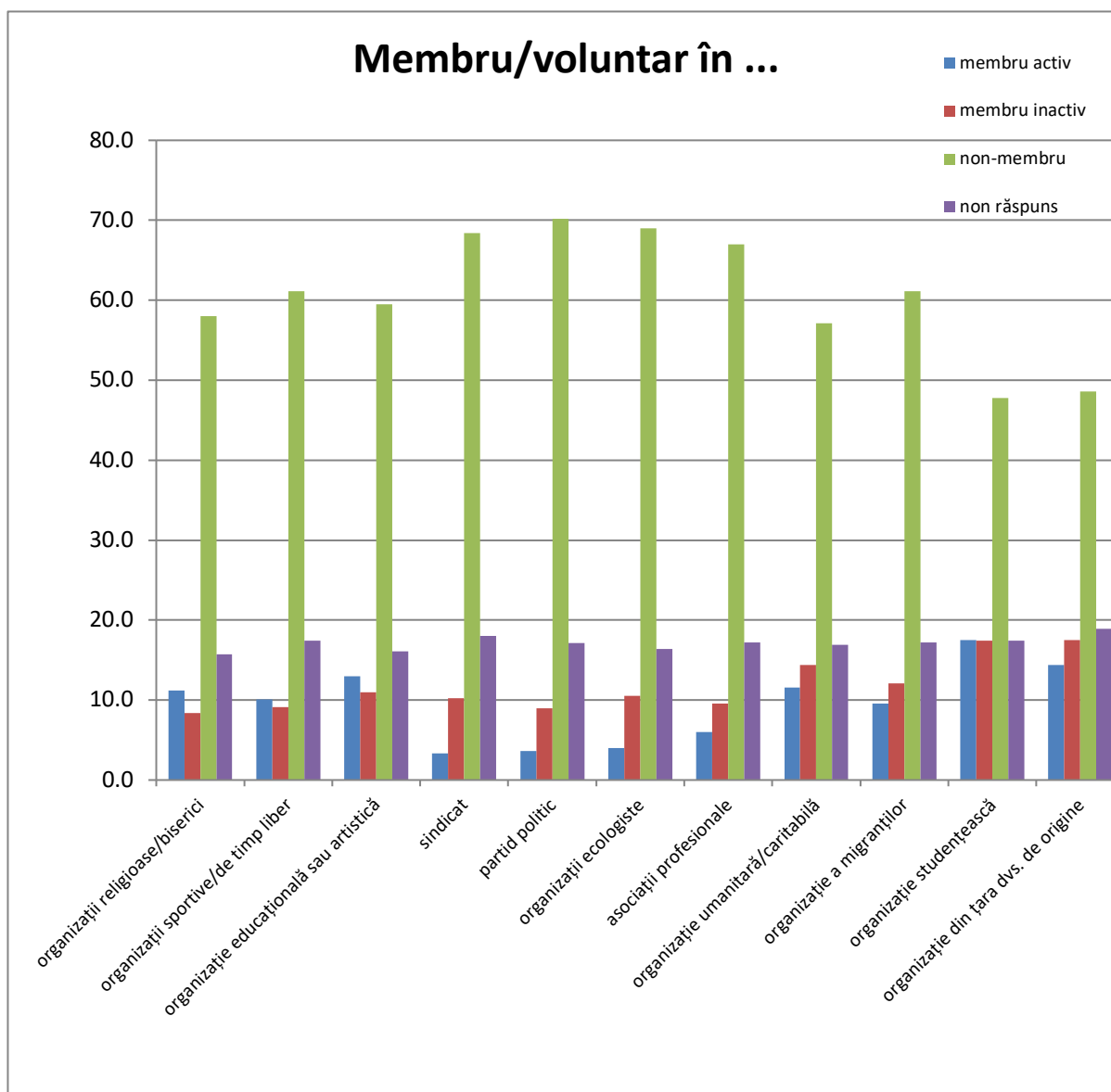

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

O trăsătură distinctă a integrării în comunitate este numărul și tipul contactelor între migranți și cetățenii țării gazdă. Datele arată că peste **60% dintre respondenți afirmă că cel puțin jumătate din cei care îi vizitează sunt români**, și peste 70% consideră că cel puțin jumătate din cei care îi

vizitează aparțin aceleiași comunități (de migranți) din care fac și ei parte. Din **punctul de vedere al segregării**, datele de sondaj nu confirmă prezența acestui fenomen la scară largă, întrucât mai mult de **40% din respondenți consideră că în comunitatea lor fie nu locuiește niciun membru al grupului lor etnic fie doar câțiva.**

Grafic E5. Voluntariatul în rândul migranților

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Din perspectiva apartenenței la sau voluntariatului în organizații nonguvernamentale, situația migranților este **asemănătoare cu cea a populației majoritare: între 60% și 70% dintre**

respondenți nu fac parte din nicio organizație. Organizațiile cele mai populare, cele în care sunt membri activi peste 10% dintre respondenți sunt cele studențești în primul rând (mulți respondenți fiind studenți), după care cele din țara de origine, cele caritabile, educaționale, artistice, sportive, dar și bisericile și asociațiile religioase. Faptul că migrații se implică puțin în activități voluntare, inclusiv în cele care țin de aspectul transnațional al identității, nu este surprinzător. Cu alte cuvinte, lipsa implicării poate fi o trăsătură a contextului românesc în care voluntariatul nu este la un nivel la fel de ridicat ca în alte țări ale Uniunii Europene, și caracterizează atât populația autohtonă cât și comunitatea de migrați. **Nu există diferențe semnificative din punctul de vedere al voluntariatului între cele patru categorii de migrați și nici între zonele de migrație în care locuiesc.**

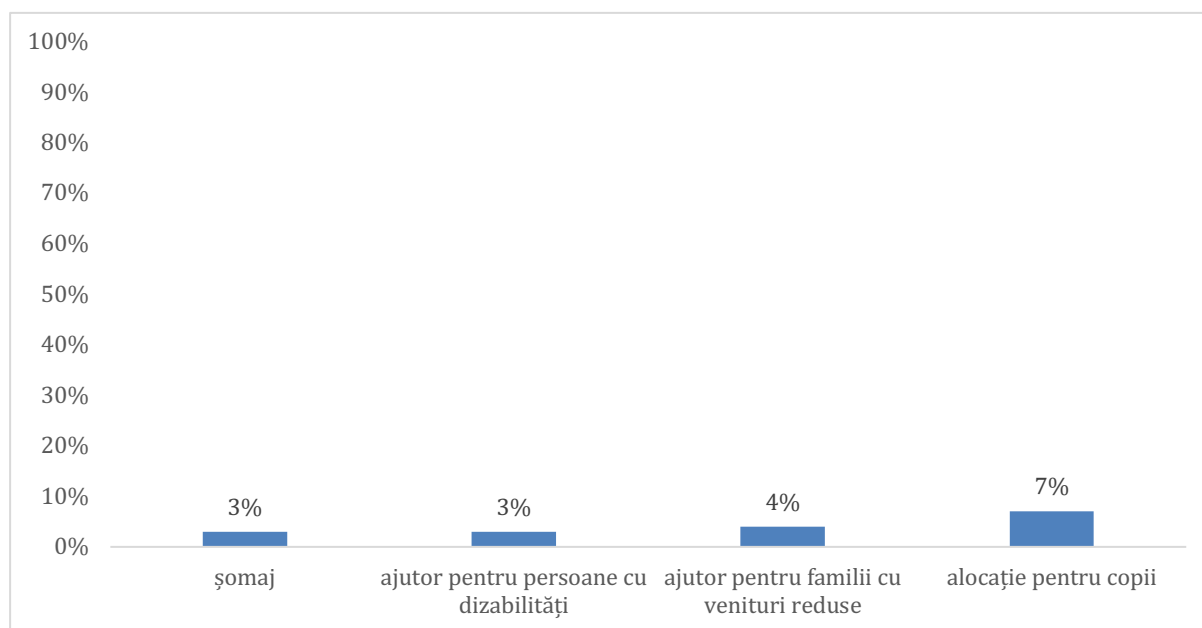
În concluzie, spre deosebire de cazurile de migrație economică „clasice”, în România, transnaționalismul migraților se manifestă mai mult prin păstrarea legăturilor afective cu comunitatea și țara de origine, și mult prea puțin prin susținerea financiară a celor rămași acasă. Nivelul relativ scăzut al veniturilor în România, în comparație cu cel din țările Europei de Vest, reprezintă probabil una din cauzele acestui fenomen, dar și faptul ca cei care au venit la studii în România sunt suprareprezențați în eșantion. În cazul migraților care au dobândit deja cetățenia română, preferința pentru a rămâne în România este clară, aceștia nepercepând-o ca pe o țară de tranzit, ci mai degrabă de destinație. Datele relevă faptul că migrații din România apreciază posibilitatea de a urma cursuri de limba română, iar, în cazul celor care au dobândit cetățenia română, folosirea limbii române este mai larg răspândită decât în cazul celor care fie nu intenționează să o dobândească, fie încă nu au dobândit-o. Acest rezultat sugerează dorința de integrare în rândul migraților. Nu în ultimul rând, faptul că femeile par a fi mai bine integrate în societatea românească poate însemna atât dorința acestora de integrare, dar și faptul că planurile lor de viitor sunt mai mult axate pe a rămâne în România, față de tendința mai pronunțată în rândul bărbaților de a migra altundeva sau de a se întoarce în țara de origine.

6. Condiții de locuire și nivel de trai

Toma Burean

Analiza din acest capitol se bazează pe datele obținute în urma unei anchete sociologice realizate de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației pe un eșantion de 645 de migranți care locuiau în România în 2018. Scopul principal al acestei analize este de a descrie situația veniturilor și a nivelului de trai al imigranților din România. Eșantionul cuprinde patru categorii de migranți: beneficiari de protecție internațională, resortisanți ai țărilor terțe, imigranți din alte țări ale Uniunii Europene și imigranți care au dobândit cetățenia română.

Grafic F1. Tipuri de beneficii primite de imigranți

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Doar 38% dintre respondenții sondajului își declară veniturile. Mediana veniturilor declarate a fost de 2076 de lei. Media este semnificativ mai mare deoarece există câteva persoane care au declarat venituri foarte mari. Ca termen de comparație, venitul mediu pe gospodărie pentru populația locală este de 3873 de lei (Institutul Național de Statistică 2018). În plus, 16% dintre respondenți declară că sunt unicele persoane aducătoare de venituri în gospodăria lor.

Graficul F1 arată că **foarte puțini dintre imigranții chestionați primesc beneficii sociale**. Cei mai mulți (**7%**) **primesc alocație pentru copii** urmate de ajutoare sociale pentru familii cu venituri scăzute și ajutor de șomaj. Cei mai puțini primesc ajutoare pentru persoane cu dizabilități. Numărul persoanelor care primesc ajutor de șomaj este destul de mare având în vedere faptul că

majoritatea trăiesc în orașe precum Cluj-Napoca, București sau Timișoara în care șomajul este redus. Tabelul F1 raportează diferențe minime între regiuni. Regiunea a cincea are cel mai mic număr de respondenți beneficiari. Regiunea a patra are cel mai mare procent de persoane care primesc alocații pentru copii, regiune a doua de ajutor de șomaj iar regiunea întâi de ajutoare pentru persoane cu dizabilități.

Tabel F1. Beneficii primite de imigranți în funcție de regiunile de migrație⁸

Procent (%)	Regiunea 1	R2	R3	R4	R5
Șomaj	3	6	3	4	0
Ajutor pentru persoane cu dizabilități	5	0	3	2	0
Ajutor pentru familii cu venituri reduse	4	2	3	6	2
Alocație pentru copii	6	6	3	10	4
Nr. de persoane	241	54	116	189	45

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Graficul F2 arată că aproape toți imigranții intervievați beneficiază de condiții de trai care exclud deprivarea materială gravă sau expunerea la riscul de sărăcie. Riscul de sărăcie este măsurat printr-un cumul de indicatori ce include standardele minimale ale Băncii Mondiale cu un venit minim de peste 1USD/zi. Având în vedere că majoritatea imigranților intervievați sunt din mediul urban, mai mulți imigranți **decât populație locală beneficiază de aceste** facilități. Într-un sondaj din 2014 organizat de Facultatea de Sociologie din cadrul Universității Babeș-Bolyai se arată că 88% dintre români au declarat că au un telefon mobil, 79% au o mașină de spălat, 62% au un computer, 59% au acces la internet, 14% au aer condiționat și 67% au apă caldă.

⁸ Regiunea 1 - București, Ilfov, Prahova, Buzău, Dâmbovița, Argeș, Vâlcea, Gorj, Brașov, Covasna, Giurgiu, Călărași, Ialomița, Teleorman, Olt și Dolj

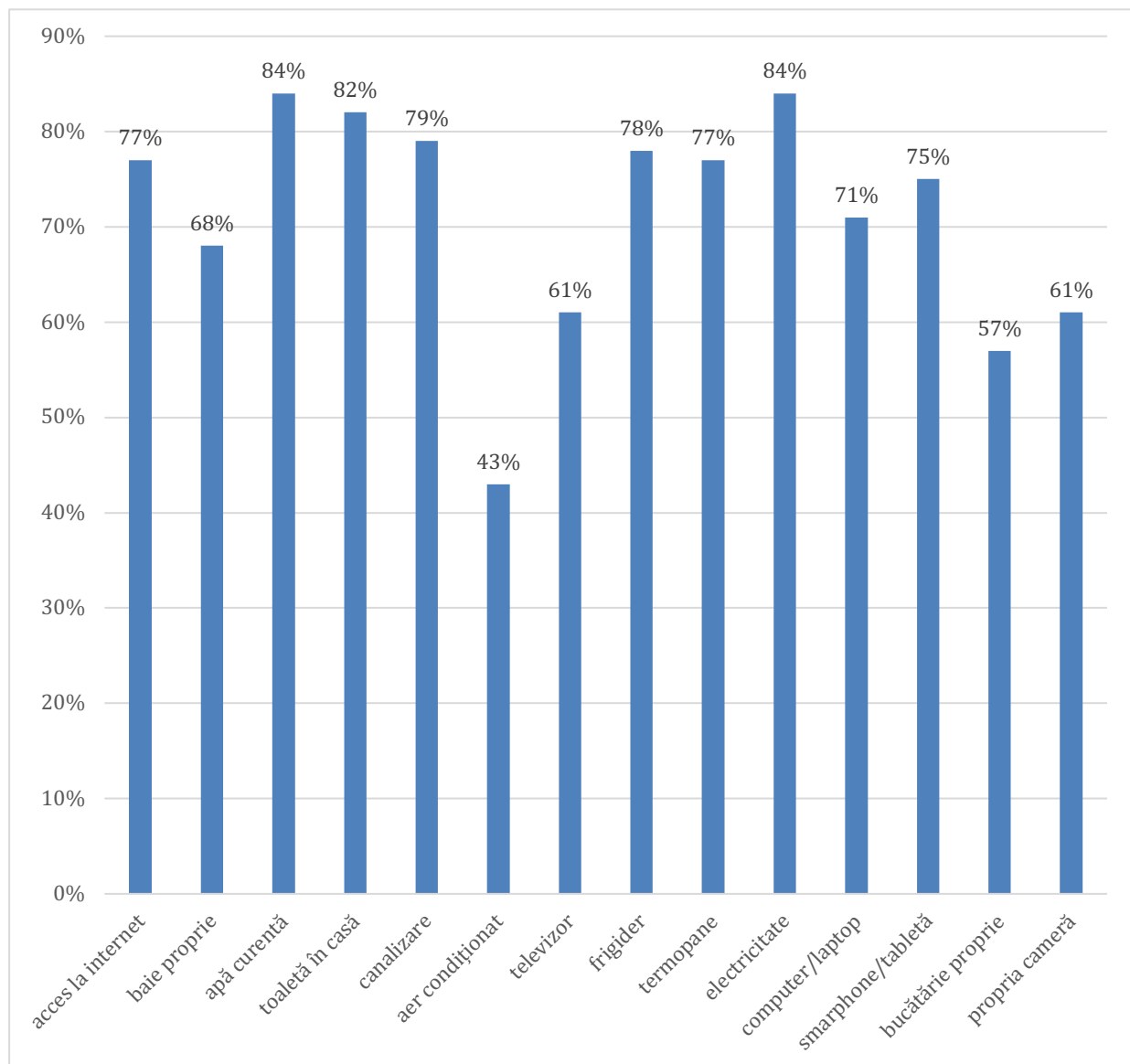
Regiunea 2 - Galați, Vrancea, Bacău, Vaslui, Brăila, Tulcea și Constanța

Regiunea 3 - Suceava, Botoșani, Iași, Piatra Neamț

Regiunea 4 - Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Cluj, Bistrița Năsăud, Mureș, Harghita, Sibiu și Alba

Regiunea 5 - Timișoara, Arad, Bihor, Hunedoara, Mehedinți și Caraș-Severin

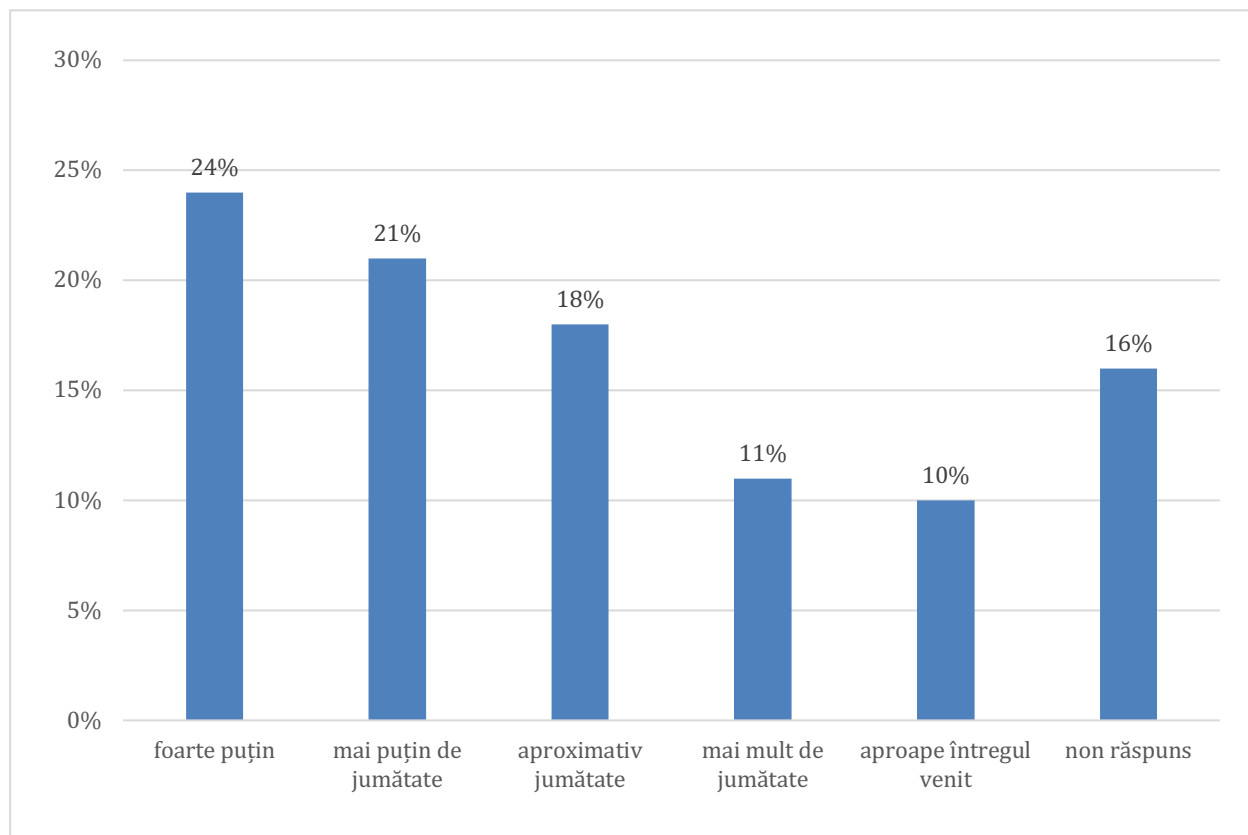
Grafic F2. Nivelul condițiilor de trai ale imigranților

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Pe lângă condiții mai bune de trai, imigranții se **declară în proporție de 80% cu o stare bună de sănătate**. Este posibil ca acest procent să fie mai mic dacă am lua în considerare date medicale colectate de la medici de familie. **Programele de evidență a populației asigurate de la Casele Județene de Asigurări nu dețin date despre numărul imigranților pe raza lor teritorială și nicio evidență a stării lor generale de sănătate**. Din răspunsurile primite de la aceste instituții a reieșit faptul că programul de introducere a datelor despre asigurați nu permite extragerea unor astfel de statistici.

Grafic F3: Proporția dedicată cheltuielilor cu locuința din totalul veniturilor familiale

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

29% dintre respondenți la chestionar cheltuie cam jumătate din venituri cu cheltuielile cu locuința, un procent mult mai mare decât populația locală. Discrepanța este cauzată de procentul ridicat de imigranți care nu dețin o locuință care este proprietatea lor. Chiria reprezintă o parte semnificativă din veniturile acestora. În mediul urban, chiriile sunt mai mari decât în mediul rural. România, pe de altă parte, este țara din Uniunea Europeană cu cel mai mare număr de proprietari de locuințe. În sondajul nostru, **67% dintre respondenți au declarat fie că stau în chirie**, cămin studentesc (25%), centru de refugiați (6%) sau un apartament furnizat de compania la care lucrează (3%).

Suprafața mediană a locuințelor acestora este de 40 de metri pătrați iar cea medie este de 51 de metri pătrați, suprafața mediană fiind aproape de media națională a românilor. În medie, imigranții mai locuiesc împreună cu alte două persoane. **Raportat la suprafața medie a locuinței, este evident că imigranții locuiesc în condiții de supraaglomerare.** Conform Comisiei Europene, pragul de trai decent este de 37 de metri pătrați pentru o persoană.

Tabel F2: Venitul median și mărimea mediană a locuințelor imigranților

	Venit individual lunar	Suprafața locuinței în metri pătrați
Regiunea 3	3000	50
Regiunea 4	2400	40
Regiunea 1	1900	35
Regiunea 2	1850	40
Regiunea 5	1200	40

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Tabelul F2 prezintă diferențele pe regiuni ale venitului și suprafețele mediane de locuit. În privința veniturilor, diferențele sunt destul de mari între regiuni. **Respondenții din Regiunile 1 și 5 declară cele mai mici venituri.** Numărul foarte mic de respondenți care și-au declarat venitul poate distorsiona însă aceste statistici. Suprafața de locuire cea mai mică este în Regiunea 1 dar nu se înregistrează diferențe notabile între mărimea suprafețelor de locuit.

Tabel F3. Diferențe semnificative ale condițiilor de locuit dintre imigranții din afara UE

		RTT	Non-RTT
număr de persoane cu care locuiește un imigrant	+	2 persoane în medie	0 persoană în medie
bucătărie proprie	+	53%	63%
camera proprie	+	57%	67%
suprafața locuinței	0	-	-
internet	0	-	-
baie privată	0	-	-
apă curentă	0	-	-
toaletă în casă	0	-	-
canalizare	0	-	-
aer condiționat	0	-	-
televizor	0	-	-

Sursa: Sondaj național realizat de Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației, 2018

Notă: Semnul plus indică prezența unor diferențe importante.

Studentii reprezintă majoritatea respondenților în Regiunile 2 și 3 (56% respectiv 54%) și cel mai mare procent în celelalte regiuni (R1=27%, R4=45% și R5=11%). Astfel nu se poate observa o corelare dintre numărul de studenți și suprafețe de locuit sau venituri. Cel mai mare număr absolut de studenți (85) sunt în Regiunea a patra unde se află câteva centre universitare importante din țară. Este util de verificat dacă la categorii diferite de imigranți se regăsesc diferențe semnificative în privința condițiilor de locuire și de venit.

Tabelul F3 prezintă efectul categoriei de imigrant din care face parte un respondent asupra nivelului de trai exprimat prin mărimea locuinței, venit și posesia de bunuri în gospodărie. Categoriile incluse se referă la resortisanții țărilor terțe (RTT – 57% dintre respondenți) și la celelalte categorii de imigranți (BPI, iEU și imigranți cu cetățenie română – 43%). După cum se poate observa în tabelul F3, **persoanele din afara UE au condiții de locuire mai restrictive:** conviețuiesc cu mai multe persoane, mai puțini dintre ei au bucătărie și camere proprii. Condițiile par asemănătoare cu cele ale studenților, dar, doar 33% dintre respondenții RTT sunt studenți.

În concluzie se pot observa câteva lucruri interesante. Imigranții beneficiază de sprijin social atât din partea autorităților locale, județene și naționale cât și din partea societății civile. Proporția beneficiarilor, însă, este destul de redusă comparativ cu populația locală. Aceste date arată o imagine a imigrantului care nu profită de beneficiile sociale ale statului gazdă. Adesea, în presa din vestul Europei, imigranții sunt văzuți ca persoane care profită de sistemul generos de beneficii sociale acordat de către statele din vestul Europei. În România, beneficiile pentru imigranți și, nu numai, sunt destul de reduse ca și quantum. Imigranții chestionați de noi nu confirmă percepțiile vehiculate în țări care tradițional au un număr mare de imigranți (Franța, Germania, Marea Britanie, Italia sau Spania). Mulți imigranți locuiesc în mediul urban în condiții de supraaglomerare similare cu cele ale populației autohtone, dar o proporție mai mare a imigranților beneficiază de internet, aer condiționat și apă curentă. De asemenea, imigranții din România confirmă stereotipul „imigrantului sănătos” declarând o stare de sănătate peste media populației locale.

Bibliografie

Rossi, P. H. 1955. *Why Families Move*. New York: Macmillan.